

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Barbora Šverdíková

*Výzkum vzájemných vztahů mezi majoritou a
minoritou v oblasti bydlení (v kontextu asanace
kolonie U svaté Anny)*

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Valouchová, Ph.D

2015

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně, a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.“

Podpis: _____

Poděkování

„Ráda bych poděkovala Mgr. Pavlíně Valouchové za odborné vedení mé bakalářské práce, obzvláště za její trpělivost a ochotu. Dále děkuji paní Jarmile Stawaritschové, starostce obce Čelechovice na Hané, rovněž za ochotu a za poskytnutí materiálu k praktické části mé práce.“

OBSAH

ÚVOD	5
TEORETICKÁ ČÁST	5
1 Romská komunita	7
1.1 Příchod Romů do Evropy a počátky negativního vnímání Romů veřejností	8
1.2 Postoje a hodnoty Romů	9
Romská rodina	9
Důraz na přítomnost	10
2 Romové a způsob bydlení	12
2.1 Tradiční způsob bydlení Romů a jeho proměny	12
2.2 Typy romských sídel	13
2.3 Překročení kapacity bytových jednotek	15
2.4 Vybydlování	16
2.5 Devastace bytového fondu v ghettech	17
3 Vztahy majority a romského etnika	18
3.1 Nynější postavení Romů v České republice	18
3.2 Fobie jako předpoklad předsudků	20
3.2.1 Vlastnosti, jež jsou minoritě připisovány	22
3.2.2 Předsudky na straně romského etnika	22
3.3 Vliv médií	23
4 Vztahy majority a romského etnika v kontextu soužití	24
4.1 Obecné charakteristiky obcí	24
4.2 Vzájemné sousedské vztahy	24
4.2.1 Otevřenost mezi sousedy	25
4.2.2 Sousedské konflikty a jejich příčiny	26
4.2.3 Spokojenost v soužití romského etnika a majority	27
4.2.4 Názory na řešení sousedských problémů	28
PRAKTICKÁ ČÁST	29
5 Případová studie	29
5.1 Cíl případové studie	30
5.2 Projekt Postupná asanace kolonie U svaté Anny	30
5.2.1 Bytová situace v kolonii U svaté Anny	31
5.2.2 Fáze projektu	32
5.3 Reakce z nových bytlišť přesídlených Romských rodin	33
5.3.1 Reakce sousedů ze strany majority	34
5.3.2 Reakce přesídlených romských rodin	39

5.4	Reakce starostů z příslušných obcí	45
5.5	Reakce města Prostějov na vzniklou situaci	46
	ZÁVĚR.....	48
	SEZNAM LITERATURY.....	51
	SEZNAM PŘÍLOH.....	55

ÚVOD

Moje bakalářská práce se zaměřuje na téma vzájemného soužití majoritní populace a romského etnika. Toto téma bude svázáno s projektem *postupné asanace kolonie U svaté Anny*, který byl schválen v roce 2000. Svoji případovou studii, kterou provádím v druhé části práce, zasadím právě do míst, kam byly romské rodiny z kolonie U svaté Anny asanovány.

V budoucnu bych se ráda věnovala práci právě s romskou menšinou, a problémy se vzájemným soužitím mezi majoritou a minoritou jsou, dle mého názoru, téma, které provází život snad každého Roma v České republice – mnohokrát jsem se o tom přesvědčila na vlastní oči. Toto je hlavní důvod volby tématu pro svoji práci.

Svatá Anna byla svého času pro mnoho obyvatel Prostějova synonymem pro „romské ghetto“. Tato kolonie řešila řadu velkých problémů – problémy s nedostatečnou s hygienou (což vedlo i ke vzniku epidemie), vodou, samotnými bytovými objekty, které byly v havarijním stavu. Projekt *Postupná asanace kolonie U svaté Anny* měl problém nadobro vyřešit – romské rodiny přesídlit (asanovat) do jiných míst, například do vesnic kolem Prostějova, jiných bytů, atd.

Ve své práci se nezabývám vznikem ghetta U svaté Anny, popisují pouze základní fakta projektu, který problémy v ghettu řešil pomocí asanace. Svoji případovou studii jsem chtěla zasadit do konkrétních míst, proto jsem si vybrala lokality, kam byly romské rodiny ze svaté Anny přestěhovány. O problematických vztazích v těchto lokalitách často slyším například z místního tisku či z vyprávění místních obyvatel. Rovněž o nich ve své práci pojednávám. Výsledky studie mohou být užitečné realizátorům podobných projektů.

V první kapitole popisují romské etnikum, jejich komunitu, hodnoty a počátky negativního vnímání veřejností, související s jejich příchodem. Druhou kapitolu věnuji popisu bytové situace Romů. Dále uvádím těžkosti, které živobytí Romů provází. Druhá část první kapitoly pak popisuje tradiční způsob bydlení Romů a konkrétní jevy, které mohou za komplikace v soužití s majoritou. Ve třetím oddíle se zajímám o samotné vztahy Romů a majority, popisují předsudky, které tyto vztahy výrazně ovlivňují a nynější postavení této menšiny v České republice. V předposlední kapitole tyto předchozí témata propojují. Popisují, jak způsob bydlení Romů mnohdy negativně doléhá na vztahy s majoritou.

V druhé části provádím případovou studii. Hlavní cíl mé případové studie bude zmapovat situaci sousedských vztahů mezi majoritou a romskými rodinami, které se účastnily projektu *Postupná asanace kolonie U svaté Anny*. Nejprve čtenáře uvádím do tématu popisem kolonie U svaté Anny a projektem, který se snažil problémovou situaci v kolonii vyřešit. Uvádím těžkosti, které se v kolonii vyskytly a jež měl za úkol projekt odstranit. Následně popisuji, jak projekt zamýšlel tyto potíže řešit. Mapuji reakce a ohlasy, které přišly spolu s projektem a které se týkají vzájemného soužití původních, majoritních obyvatel z míst, kam byly romské rodiny přestěhovány a reakce právě přestěhovaných rodin. Používám internetové zdroje, které o situaci pojednávají a předkládám citace či přepisy z rozhovorů s účastněnými, které jsem v místech uskutečnila. Rozhovory jsem prováděla s majoritou, příslušnými Romy a dále i se starostkou obce Čelechovice na Hané, paní Jarmilou Stawaritschovou.

Nakonec uvádím, že pojem *minorita* budu v mé bakalářské práci ustanoveno jako označení pro romské etnikum.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ROMSKÁ KOMUNITA

K lepšímu pochopení vztahů a postojů, které k sobě chová romské etnikum a majorita, je potřebné podat čtenáři alespoň základní informace o romské komunitě, nastínit její rozložení, popsat její hodnoty, jejich příchod do Evropy a přiblížit základy negativního vnímání Romů veřejností, které tento příchod doprovázely a které mají nepochybně vliv i na nynější vnímání romského etnika veřejností.

Podkapitoly jsou použity z mé, již obhájené, absolventské práce.¹ V obou pracích se zabývám romským etnikem, jejich životním stylem a bydlením, proto se mi určité kapitoly a další, vybrané podkapitoly v obou pracích opakují.

Dle Navrátila (2003, str. 11) Romové v České republice tvoří nejpočetnější etnickou menšinu. Dle Horváthové (2002, str. 63): „I v rámci této komunity však dosud existuje jistá hierarchie podskupin a rodů.“ I rodová skupina obsahovala určitou hierarchii. Ta podléhala souboru nepsaných zákonů a etických norem (Horváthová, 2002, str. 24). Jak opět uvádí Horváthová (1998, str. 41), Romové tvoří řadu skupin, které se dále dělí do různých podskupin a rodů. V České republice jsou to tyto skupiny – slovenští Romové, ti tvoří skupinu kolem 65 – 80 %, žijících na našem území, dále Romští olaši, kteří tvoří asi 10%. Jedná se o nejlépe integrovanou skupinu Romů. „Stejně jako dříve, i dnes zůstává olašská komunita dosti uzavřená vůči svému okolí, romskému, a tím více neromskému. Na ostatní skupiny Romů pohlížejí Olaši s jistým despektem“ (Horváthová, 2002, str. 64). Důvody mohou mít příčinu v kastovním dělení, či jsou důkazem výrazných mezi – skupinových odlišností v rámci tohoto etnika (Horváthová, 2002, str. 64). Zbývajících 10% zaujímají tři skupiny Romů - maďarští Romové, pozůstatek českých Romů, a Romové němečtí, kteří jsou nazýváni Sintové. Jak uvádí Horváthová (2002, str. 7): „Existuje předpoklad, že Romové nikdy netvořili homogenní společenství. Jisté rozdíly mezi jednotlivými romskými skupinami se možná datují už od Indie; předkové Romů patrně příslušeli k řadě nejrozličnějších domských² kast a podkast.“

1 Šverdíková, B. (2013). Případová studie z oblasti řešení problematiky bydlení Romů na konkrétním pracovišti (pobočka FOD Prostějov)(absolventská práce). Olomouc: CARITAS – Vyšší odborná škola sociální.

2 Domové = indické etnikum. Jsou považováni za nejbližší příbuzné Romů (Horváthová, 2002, str. 6).

Mezi skupinami Romů existují velké rozdíly, proto není dobré Romy generalizovat do jedné skupiny (Horváthová, 2002, str. 65). Důvod vzniku generalizace může být následovný: „Zřejmá souvislost mezi příchodem Romské skupiny na obecní pozemek a následnými ztrátami drůbeže, plodin, případně jiných movitých statků hrála velkou roli při formování antipatií venkovského obyvatelstva k romskému etniku jako jednolitému celku, ač takový Romové nikdy netvořili“ (Horváthová, 2002, str. 18).

1.1 Příchod Romů do Evropy a počátky negativního vnímání Romů veřejností

O faktu, že Romové pocházejí z Indie, již dnes nepanuje žádná pochybnost (Horváthová, 2002, str. 9). Romové z Indie odchází v migračních vlnách mezi 3. – 10. stoletím našeho letopočtu a směřují na západ (kolektiv autorů Muzea romské kultury, 1999, str. 15). Do Čech a na Moravu Romové přicházejí v desátých a dvacátých letech 15. století (kolektiv autorů Muzea romské kultury, 1999, str. 17).

Romové byli nejprve evropským obyvatelstvem přijímáni se shovívavostí a i pochopením, to z důvodu pověstí o křesťanském založení Romů, což sami Romové podporovali, což podpořilo mylnou domněnku Evropanů o egyptském původu Romů (Horváthová, 2002, str. 12, 15).

Bohužel, jak uvádí Nečas (1999, str. 23): „Někdejší shovívavost a snášenlivost se vytrácela a byla nahrazována averzí a strachem.“ Romové se tedy, dle slov Šotolové, v Evropě setkávají s neporozuměním, útlakem, ale i s překvapením ze strany veřejnosti (Romové – reflexe problému, 1997, str. 52).

Další jev, který přispěl ke vzniku vzájemného nepochopení a posléze i otevřenému nepřátelství mezi Romy a původním evropským obyvatelstvem, byl jejich tzv. „parazitický způsob života“. K tomu se začali někteří Romové uchýlovat z důsledku nedostatku prostředků k obživě, jelikož almužny, které zprvu dostávali, nemohli postačit k zabezpečení velké romské rodiny. Z toho důvodu se Romové dopouštěli drobných krádeží například na poli či v lese (Horváthová, 1998, str. 9).

„Po výčtu faktorů vyvolávajících u místních obyvatel nedůvěru, pocit ohrožení i strach z nově přichozích Romů závěrem připomeňme, že uvedené jevy na obou stranách spoluvytvářely komunikační bariéry, přerůstající postupně v trvalé nepochopení a následně i otevřené nepřátelství“ (Horváthová, 2002, str. 18).

V Českých zemích se začal šířit negativní vztah k Romům v 16. století. Situace byla způsobena klamnými pověstmi a legendami, které Romy na jejich cestě doprovázely (Nečas, 1999, str. 24).

1.2 Postoje a hodnoty Romů

Podkapitulu uvedu citací paní Hübschmannové (Romové v České republice, 1999, str. 18): „Mluvit tedy globálně o hodnotách Romů je jako bychom měli mluvit o hodnotách Čechů, či hodnotách Angličanů, nebo Indů a podobně. Na druhé straně se ovšem většina příslušníků většiny etnických pospolitostí alespoň v něčem projevuje podobně. A tento „podobný projev v něčem“ souvisí s osobitými skupinovými hodnotami, které jsou formovány specifickou historickou zkušeností etnokulturního společenství – přičemž do historie patří i současný okamžik jako výhonek časové kontinuity.“ O toto tvrzení bych se ráda opřela.

V této části se tedy budu věnovat základním hodnotám romského etnika. Je třeba je zohlednit jako specifikum jejich způsobu života. Jejich popis čtenáři pomůže lépe pochopit a hlouběji proniknout do jejich způsobu a stylu života, který zahrnuje i vztah k bydlení, na který logicky navazují v další kapitole. Pojmy jako „romská rodina“ a „důraz na přítomnost“ mají nepochybně vliv na styl bydlení Romů, a to například z nedostatečného plánování budoucnosti a s tím spjatými problémy v bydlení, tak s budováním velkých rodin a následným jevem „přeplňování bytových jednotek“, které rozvádím v následující kapitole.

Romská rodina

Jak uvádí Šišková (Manuál pro obce, 2002, str. 100), v romské rodině je kladen značný důraz na vztahy členů v rodině a na jejich spokojenost. Věci, týkající se rodiny jsou vždy na prvním místě. Tvrzení Šišková ilustruje příkladem (Manuál pro obce, 2002, str. 100): „V zájmu rodiny udělá vše. Mnohokrát se stalo, že z rodinného důvodu nepřišel poradce či reprezentant romské organizace na sjednanou a několikrát ověřenou schůzku. Když například rodí dcera, to znamená, že v rodině se děje něco mimořádného a tudíž nemusí přijít na pravidelnou schůzku (tak nedůležitou v relaci narození dítěte), protože někdo z rodiny jej potřebuje mnohem více.“ O důležitosti rodiny hovoří i Hübschmannová (Romové v České republice, 1999, str. 42): „Člověk bez příbuzných byl čoro. Výraz čoro znamená na prvním místě „osiřelý“, odvozeně pak „chudý“.

Uvádí, že v tradiční romské komunitě je závazná účast široké rodiny na tradičních událostech, jako je svatba, narození dítěte či pohřeb, a že sama autorka byla za dob komunismu v naší zemi svědkem situací, kdy její přátelé, Romové, riskovali neomluvené absence a následné stržení platu, než aby promeškali důležitý rodinný rituál (Hübschmannová, Romové v České republice, 1999, str. 43).

Stanovisky Romského etnika v oblasti rodiny se zabývá i Pekárek (Romové – reflexe problému, 1997, str. 12): „Ví, co je to rod. Znají cenu zrozeného života pro zachování rodu.“ Budování velkých rodin má sloužit jako obrana proti okolnímu světu, který je pro Romy uzavřen. Početnost je tedy pro Romy zárukou přežití. Rodina je chápána jako jistota a členové jsou k sobě připoutáni nejsilnějšími pouty. Z tohoto přesvědčení pramení i negativní vnímání bezdětné ženy, na kterou je nahlíženo jako na bezcennou.

Lázničková (kolektiv autorů Muzea romské kultury, 1999, str. 53) též uvádí, že postavení ženy v romské komunitě souvisí s její schopností plodit děti, jelikož děti jsou u Romů symbolem štěstí. Dokonce ani tři děti nezajišťovaly uznání. Neplodná žena byla hodna politování nebo přímo negativně osočována, mohla být dokonce opuštěna manželem.

Lázničková (kolektiv autorů Muzea romské kultury, 1999, str. 53) dále tvrdí: „Romskou komunitu tvořila především širší rodina, jejímž základem byly široké příbuzenské vztahy, Ty vytvářely základní síť společenství.“ O rodině hovoří jakožto o subjektu, který plní funkci ochranou, mimo jiné členy zabezpečuje i ekonomicky či sociálně (kolektiv autorů Muzea romské kultury, 1999, str. 53).

Důraz na přítomnost

Podle Pekárka (Romové – reflexe problému, 1997, str. 12) lze další rys Romského společenství spatřovat ve skutečnosti, že pro Romy je důležitá přítomnost. Budoucnost či minulost pro Romy nehraje tolik podstatnou roli v jejich životě. Jako důvod uvádí fakt, že Romové nevlastnili půdu, jež by jim udávala časy setí, či sklizně. Poukazuje na krátké zastávky na jejich životních cestách. Popisuje Romy jako štvance, pro které je podstatné, aby měli možnosti kdykoliv prchnout. K situaci se vyjadřuje i Šišková (Manuál pro obce, 2002, str. 102): „Zkušenost z kočování ovlivnila vnímání času: pozornost byla věnována okamžiku „ted“, současné situaci.“

Velmi mě zaujala pasáž z knihy taktéž věnovaná romskému vnímání přítomnosti, kterou bych ráda ocitovala: „Je známé, že Romové neplánují, a vzhledem k

tomu je obtížné se s nimi na čemkoli předem závazně domluvit. Na druhou stranu dokážou žít plně přítomností, užít si ji a vychutnat, i když jim zrovna štěstí nebo osud není nakloněn. V létě zpravidla nejezdí na drahé dovolené, místo toho jen tak v hloučcích postávají nebo vysedají před svými domy, pokuřují, klábosí, zpívají nebo i hlučí, vyhřívají se na slunci, nikam nespěchají a je jim dobře. Někdo může učinit závěr:

„Nedostatek motivace k ušlechtlejším cílům, primitivní život.“ Což ale bude svět šťastnější, bude-li plný neurotických workholiků?“ (Horváthová, 2002. str. 81).

2 ROMOVÉ A ZPŮSOB BYDLENÍ

Ve druhé kapitole mapuji romský způsob bydlení. Kapitola vysvětluje různé pojmy, kam se například řadí pojem „ghetto, vybydlování“, atd. Je pro mě podstatné jevy vysvětlit, jelikož je používám v průběhu celé práce. První části kapitoly popisují tradiční způsob bydlení Romů, pak typy romských sídel. Popis sídel je významný kvůli objasnění pojmů a také pro lepší představu o bydlení zkoumané skupiny Romů. Nakonec vysvětluji pojmy vybydlování, či přepřehování bytových jednotek, jelikož se tyto jevy vyskytují v praktické části, ve které popisu projektu *Postupná asanace kolonie U svaté Anny*.

Podkapitoly 2.2, 2.3 a 2.4 jsou použity z mé, již obhájené absolventské práce.³

2.1 Tradiční způsob bydlení Romů a jeho proměny

Romský způsob bydlení je v nějakých případech liší od stylu bydlení majoritní společnosti, měly bychom se proto nejdříve seznámit s jejich tradičním způsobem bydlení a s jeho proměnami v čase a tak lépe pochopit, co mohlo zapříčinit tyto odlišnosti. Existují odborníci, kteří tvrdí, že při hledání kvalitního typu bydlení pro Romy by se mělo právě k tomuto faktoru přihlédnout (Socioklub, 2002, str. 11).

Pavel Říčan (1998, str. 35, 36) začíná podkapitulu ve své knize slovy: „Jak se liší Romové, od nás, gádžů, způsobem bydlení?“ Následně se ptá, čím je romský způsob bydlení charakteristický a začíná mluvit o kočování, jakožto způsobu tradičním. Dnes už Romové vnímají symbol kola kočovného vozu pouze jako milou připomínku svobodného života a volnosti. V dnešních dobách si zachovali polokočovný způsob života pouze část německých Romů Sinti.

Kočovnická zkušenost ovlivnila u Romů řadu lidských hodnot. Kočování bezpochyby ovlivnilo vztah Romů ke své vlasti, místu, kde žijí a v neposlední řadě i ke vztahu ke svým věcem. Zkušenost kočovníků se projevuje například na potřebě vlastnit, která není u Romů příliš rozvinutá, stejně tak dovednost o svůj majetek řádně pečovat. Stejně tak je odlišný romský vztah k vlasti a místu, které nazýváme domovem. (Frištenská, Víšek, 2002, str. 28). Dle Frištenské a Víška (Manuál pro obce, 2002, str.

3 Šverdíková, B. (2013). Případová studie z oblasti řešení problematiky bydlení Romů na konkrétním pracovišti (pobočka FOD Prostějov)(absolventská práce). Olomouc: CARITAS – Vyšší odborná škola sociální.

28): „Romové, jak se zdá, nelpí na místě, kde zrovna žijí. Jejich ukotvení, jejich jistoty nejsou determinovány lokálně, ale jen tím, co je nebo může být součástí jejich pohybu – co jde s sebou, pokud je to nutné - rodem, skupinou příbuzných a především předivem jejich vzájemných vztahů.“

V dnešních dobách Romové bydlí v běžných městských bytech převážně nižších kvalit, u kterých preferují balkóny. Tyto byty ovšem nejsou prostorově dostačující s ohledem na velikost tradiční romské rodiny. Jak popisuje situaci Pavel Říčan (1998, str. 35): „Romové, kteří se sociálně povznesli, rádi ukazují svá standardní obydlí, úzkostlivě čistá a komfortní, typicky gádžovská.“ To, co řadový občan nebo sociální pracovník chápe jako jednoznačné pozitivum – výměnu bídých chatrčí v romských osadách za byty ve městech – není ve svém důsledku moc efektivní, jelikož se tím narušila tradiční romská pospolitost, oslabily se rodinné vztahy. Běžné byty ve městech jsou pro Romy problémem, stojí v cestě tradičnímu způsobu života (Říčan, 1998, str. 35).

Odloučením od romské komunity, tím pádem narušením romské pospolitosti, se zabývá i Samková (2011, str. 46), když tvrdí, že: „Protože potřeba vztahu a sounáležitosti s lidským společenstvím je základní psychickou lidskou potřebou, nezbyvá Romům nic jiného, než lpět na vlastní komunitě bez ohledu na její kvality či nekvality.“

2.2 Typy romských sídel

Nejdříve bych zmapovala styl bydlení Romů ve městech. Pro moji práci tu je nejpodstatnější pojem „ghetto“. Socioklub (2002, str. 9, 10) uvádí 7 typů sídel podle Macury. Na začátek uvádím prvních pět:

- **Městské romské „mahaly“**, které jsou situovány v centrálních částech balkánských měst. Jejich vznik datujeme do období 19 století do období turecké správy. Organizační struktura měst podléhala náboženskému a etnickému principu.
- **Dočasné slumy**, které byly vystaveny za účelem obývatelnosti jednu až dvě sezony, ale které i nadále fungují jako bytové jednotky, dokonce až celá desetiletí. Nacházejí se v centrech měst. Může se tak dít jako následek nedostatku zájmu investorů o pozemky.

- **Roztroušená chudá obydlí.** Jedná se o nejzchátralejší obydlí, sklepy nebo opuštěné domy. Jsou to objekty nespravené, zanedbané, situované nejčastěji v městské zástavbě.
- **Periferní slumy,** což jsou taková místa, která obyvatele ohrožují nejen po zdravotní stránce, ale i na psychickém a sociálním stavu. Kumulují se tu lidé trpící sociálním vyloučením, lidé s nižší společenskou integritou, které spojuje stejná sociální i ekonomická situace.
- **„Ghetta“,** což jsou typy nově vystavěných sídel. Často jsou vystavěna v okrajových částech měst. Jsou budována za účelem řešení nějakého sociálního problému nebo v kontextu rozvojového programu města, proto jsou i financována orgány místní správy. Tyto sídla nedosahují vysokých bytových kvalit, často jsou ve značné vzdálenosti od centra. Také doprava z těchto periferních částí je neadekvátní kvůli nedostatečné městské dopravě. Lidé tu proto mohou trpět izolací.

Podobný názor zastává i Andrea Baršová v knize Manuál pro obce (Frištenská, Víšek, 2002, str. 89), kde hovoří, jaké okolnosti a problémy mohou doprovázet bydlení romského obyvatelstva v obci. „Jde o územní koncentrace romského obyvatelstva (enklávy či ghetta), které se již vytvářejí v řadě měst České republiky, a to postupně a někdy velmi nenápadně. Nepochybně jsou s těmito jevy spojeny složité problémy, a to jiné také proto, že takové územní koncentrace jsou mimořádně viditelné.“ Baršová zastává názor, že za řešení těchto záležitostí jsou zodpovědné samosprávné orgány obcí a měst.

Rozlišuje tedy dva typy romských sídel – enklávu a ghetto.

- Manuál pro obce (2002, str. 89) definuje oba pojmy: „**Enkláva** představuje převážně dobrovolné sestěhování romských obyvatel na základě jejich svobodného rozhodnutí.“ Toto uspořádání umožňuje udržování a budování sociálních vztahů, taktéž nabízí více bezpečí. Na takových místech zůstávají převážně romští spoluobčané, jelikož majorita se z těchto enkláv postupně odstěhovává. Místo tímto získává špatnou pověst. Tyto lokality často vznikají v částech měst, které nejsou pro obyvatele příliš lákavé kvůli množství nevýhod. Trpí nedostatečným dopravním spojením, což může vést i ke ztrátě pracovního místa, těžkostem v docházení do školy, atd. Enklávy mohou vzniknout jako izolované komunity.
- Baršová dále popisuje vznik etnického **ghetta**. (Manuál pro obce, 2002, str. 89): „Vrchol prohlubování sociální izolace a sociálního vyloučení představuje vznik etnického ghetta. V takové lokalitě již jeho obyvatelé nežijí dobrovolně, ale jsou

k tomu přímo či nepřímo donuceni ekonomickým tlakem okolí, administrativními zásahy města, společenským tlakem či vlastním sociálním postavením.“ Životní podmínky se v ghettu stále a trvale zhoršují a jeho obyvatelé ho postupně začínají nenávidět. Do příštích let je zapotřebí do těchto míst rozšířit sociální práci, pomoc, poradenství a podporu, jelikož se předpokládá, že i nadále budou enklávy a ghetta vznikat. Je nutné se tomuto faktu přizpůsobit a vyvinout snahu o redukci negativních důsledků.

Nakonec uvedu poslední dva typy romských sídel dle Macury (Socioklub, 2002, str. 10):

- Dalším typem jsou **nouzová obydlí**. Zde je výčet rozličný, jedná se o stavby různých typů, což mohou být komunální ubytovny nebo ubytovny, používané dočasně dělnictvem. Existují případy, kdy jsou za nouzová obydlí považovány domy na vesnicích, které byly zakoupeny městskými úřady sousedících měst za cílem řešit problematiku chudoby.
- Posledním typem sídel jsou **sídliště**, jakožto zničené bloky bytů. Sídliště vznikala v éře zavádění strojů do výroby za dob socialismu. Romské rodiny se na sídliště nastěhovaly díky práci, kterou obstarávaly v tehdejších firmách a podnicích. Sídliště spolu s chudými občany začaly upadat v dobách transformace. Jako příklad může posloužit Mostecký Chánov.

Macura dále tvrdí, že k vytvoření vhodných programů jako nástrojů ke zlepšení romského způsobu bydlení je nezbytné nejdříve poznat typy romských sídel. Je toho názoru, že pro nápravu typů sídel nelze použít univerzálních nástrojů, ale každé sídlo vyžaduje jiný typ opatření (Socioklub, 2002, str. 10)

Popis romských sídel je pro moji bakalářskou práci významný, jelikož se moje práce bytové situace Romů dotýká. Pro lepší představu je příhodné rozličné typy sídel Romů nejdříve popsat, jelikož téma romských sídel v mé práci ještě mnohokrát zazní.

2.3 Překročení kapacity bytových jednotek

Přeplňování bytů je jeden ze stěžejních problémů, který bude projekt Postupná asanace kolonie U svaté Anny řešit, proto bych ráda přiblížila důvody jeho vzniku. Byty romských rodin se často stanou kapacitně a velikostně nedostačujícími pro romské početné rodiny, a to z několika důvodů. Mezi důvod můžeme řadit poměrně časté stěhování některých romských rodin a tendence ke společenskému způsobu života, tíha

ke sdružování (Říčan, 1998, str. 37). Věra Pelíšková (Socioklub, 2000, str. 20) uvádí dvě základní příčiny, proč romská komunita žije v přeplněných bytech. První důvod je skutečnost, že dospívající děti, které si založí vlastní rodinu, zůstávají u svých rodičů. Další důvod je nastěhování příbuzných do bytu a následné přeplnění obytné jednotky. Rodiny tak činí ze zkušenosti a v naději, že obec rodině kvůli přeplněnému bytu přidělí další obecní byt.

Situace je způsobena řadou dalších příčin:

- Vysoký počet dětí v romské populaci
- Nedostatek samostatné snahy, kterou rodiny projevují při získávání bytu
- Nedostatečný počet levného bydlení pro mladé rodiny
- Neuspokojivé postavení romské populace ve společnosti (Socioklub, 2000, str. 20).

2.4 Vybydlování

Podkapitolu bych ráda uvedla citací z knihy (Říčan, 1998, str. 36): „Gádžo se prý odmalička učí zavírat dveře, zatímco Rom z osady, kde dveře nebyly, z nezkušenosti utrhne kliku. V tom vidím hrubé podceňování romské chápavosti a obratnosti. Psychologické vysvětlení jde hlouběji: Romové odmítají – vědomě a snad ještě více nevědomě – gádžovská obydlí jednak proto, že je nutí měnit své zvyky, jednak proto, že to jsou právě obydlí gádžovská, tedy obydlí nemilovaných pánů. Jejich vandalství je projevem hořkosti, vzdoru, zoufalství schopného zničit nejen svůj majetek, ale i sebe sama.“

Zde přichází řeč na tzv. vybydlování. Říčan (1998, str. 35) pokládá otázku, čím se tedy romský způsob bydlení stává charakteristickým. Následně na otázku odpovídá: „Zdá se, že jde spíše o způsob užívání bytu, kdy se – jak tomu bývalo za starých časů i na českém venkově – život domácnosti soustřeďuje do jedné místnosti: velké obytné kuchyně bývají velmi příjemné.“

Říčan (1998, str. 35, 36) přibližuje způsob vybydlování u Romů. Chápe ho jako „radikální devastaci bytu či domu, která je pro Romy typická. Romové dokážou v krátké době zničit byt, případně celý dům natolik, že je nutná generální oprava nebo demolice.“

Pavel Říčan (1998, str. 36) rozlišuje dva typy vybydlování:

- **Komerční charakter vybydlování**, u něhož jde o rozebrání domu či bytu na menší artefakty, které lze následně rozprodat. Odmontují se krovy, okapy, rozebere se střecha, atd.
- **Vandalská destrukce**, u níž se jedná o účelnou devastaci objektu.
Příklad uvádí na zničených poštovních schránkách, které mohou komplikovat doručování upomínek či dopisů (Říčan, 1998, str. 36).

2.5 Devastace bytového fondu v ghettech

Problematiku vybydlování v Ghettech popisuje Socioklub (2002, str. 65): „Ghetto má nepochybný vliv na město, zejména pak na své bezprostřední okolí. Má tendenci „plavat v prostoru“, znehodnocovat okolní nemovitosti, rozšiřovat se tímto směrem a případně i odcházet z lokality, která je již „vybydlená“. Strategický plán musí proto analyzovat urbanistické otázky, řešit technické a komunikační problémy i možné důsledky vznikajícího ghetta. Před zpracováním strategického plánu je potřebné provést odbornou analýzu situace, sociologický výzkum, pohlédnout na situaci interdisciplinárně.“ Kniha popisem přímo odkazuje na asanaci lokality U svaté Anny, proto jsem pokládala za příhodné se o tomto tématu v mé bakalářské práci zmínit.

3 VZTAHY MAJORITY A ROMSKÉHO ETNIKA

Ve své případové studii se hodlám zabývat vztahy Romů a majority v oblasti bydlení. Ráda bych ovšem přiblížila i vztahy mezi kulturami obecně, jelikož obecné rozdíly mezi oběma etniky mají bezpochyby bezprostřední vliv na sousedské vztahy.

V mé práci se hodlám zaměřit i na sílu předsudků, které proti sobě pojala majorita s romským etnikem. Předsudky jsou překážkou v komunikaci. Pro moji práci jsou podstatné, jelikož předsudky výrazně ovlivňují vzájemné vztahy, tedy i sousedské. Na začátek kapitoly bych uvedla, že dle mnohonásobných výzkumů veřejného mínění, má na našem území více než třetina obyvatel negativní vztah k romské minoritě (Horváthová, 1998, str. 38).

Podkapitola 3.1 je použita z mé, již obhájené, absolventské práce.⁴

3.1 Nynější postavení Romů v České republice

K lepšímu pochopení kapitoly je zásadní uvést, jak na romskou menšinu nahlíží majoritní část populace, jelikož toto vnímání má bezprostřední vliv na vzájemné soužití obou skupin. Podkapitola má za cíl zmapovat aktuální situaci těchto vztahů. Uvádím proto výsledky výzkumu prováděného agenturou STEM pro rok 2007. Hned v nadpisu internetového článku, ve kterém jsou uveřejněny výsledky výzkumu, agentura uvádí, že vztah Čechů k Romům je z hlediska dlouhodobé perspektivy z velké části odmítaví. Rovněž sděluje, že ubývá lidí, jež jsou ochotni respektovat tradice romské menšiny. Výsledky agentury dále doslovně cituji: *„Postoje české veřejnosti k romským spoluobčanům jsou již několik let stabilní. Výrazná, dvoutřetinová převaha občanů pociťuje k romské menšině odmítavý vztah či dokonce odpor, pětina veřejnosti vnímá Romy stejně jako ostatní spoluobčany a jen zanedbatelný podíl lidí vyjadřuje k Romům dobrý nebo velmi dobrý vztah“* (STEM – Středisko empirických výzkumů, INFORMACE Z VÝZKUMU STEM TRENDY 4/2007, 2013, online).

Pro rok 2010 výzkum agentury STEM uvedl, že *„postoje k Romům jsou v české společnosti velmi stabilní a univerzální, stejně jako názor na to, zda by mělo být etnickým menšinám umožněno žít podle vlastních tradic a zvyků“* (STEM – Středisko

4 Šverdíková, B. (2013). Případová studie z oblasti řešení problematiky bydlení Romů na konkrétním pracovišti (pobočka FOD Prostějov)(absolventská práce). Olomouc: CARITAS – Vyšší odborná škola sociální.

empirických výzkumů, INFORMACE Z VÝZKUMU STEM TRENDY 4/2010, 2013, online). Výzkum sděluje, že postoj Čechů k romskému etniku je převážně, z 67%, odmítavý. Ovšem podíl dotazovaných s pozitivním nebo alespoň neutrálním vztahem k Romům se zvýšil o čtyři procenta. Stejně tak vzrostl názor, že většinová populace je zodpovědná za dodržování práv Romů (STEM – Středisko empirických výzkumů, INFORMACE Z VÝZKUMU STEM TRENDY 4/2010, 2013, online).

Podstatně aktuálnější zprávu na téma vztahů Čechů vůči Romům přináší Centrum pro výzkum veřejného mínění (dále jen CVVM), jež uvedlo, že „*největší antipatie chovají Češi k Romům. Za nesympatické je označilo 78 procent dotázaných, kdežto za sympatické pouze čtyři procenta*“ (Romea, CVVM: Nejvíce sympatičtí jsou Čechům Slováci, nejméně Romové, 2013, online). Průzkum, prováděný CVVM, proběhl v březnu roku 2013 (Romea, CVVM: Nejvíce sympatičtí jsou Čechům Slováci, nejméně Romové, 2013, online).

Podobnou zprávu přineslo CVVM o rok dříve. Romové působili nesympaticky 78% Čechům nad patnáct let, 41% dotazovaných Romy dokonce označilo za *velmi nesympatické* (Česká televize, Češi mají nejraději Slováky, vztah k Romům se stále zhoršuje, 2013, online). I Horváthová (2002, str. 3) tvrdí, že dle ukazatelů průzkumů veřejného mínění, Romové v České republice příliš pozitivní postavení nemají.

Dalším důkazem negativního naladění majority vůči Romům, jsou protiromské pochody či demonstrace. Jako příklad uvádím demonstrace a protiromské pochody ze dne 24. 8. 2013, jež proběhly zároveň v osmi městech najednou (České noviny, Na protiromské pochody v osmi městech přišlo zhruba 1500 lidí, 2013, online).

Jak se můžeme dozvědět: „*Protiromských demonstrací a pochodů v osmi městech se zúčastnilo asi 1500 lidí. Nejdramatičtější byla situace v Ostravě, kde se desítky radikálů pokoušely dostat do čtvrti obývané Romy. Policie je zastavila slzným plynem. V Brně a Českých Budějovicích policisté extremistům zabránili vstoupit do ulic obývaných Romy a v Plzni setkat se s účastníky protestu proti rasovému násilí*“ (České noviny, Na protiromské pochody v osmi městech přišlo zhruba 1500 lidí, 2013, online).

Další protest veřejnosti proti Romům proběhl dne 29. 6. 2013 v Českých Budějovicích. Policisté se při protestu snažili zabránit tomu, aby protestující pronikli na českobudějovické sídliště do míst, kde žijí Romové (České noviny, na protiromské pochody v osmi městech přišlo zhruba 1500 lidí, 2013, online). Zpravodajství na Romea.cz uvádí, že Šluknov v ten samý den zažije hned dvě demonstrace. Přibližně o rok dříve proběhla v Rumburku demonstrace proti kriminalitě, která započala

protiromské nepokoje trvající několik měsíců. Demontrace se pořadatelům vymkla kontrole, přičemž agresivní dav tvořený stovkami lidí pochodoval k domům obývanými Romy a hlásal protiromská hesla (Romea, Šluknov dnes zažije dvě demontrace, 2013, online). Důvodem demontrací ve Šluknovsku jsou dvě zásadní události, díky nimž na severu České republiky započaly protesty proti Romům. První událost byla ze dne 7. srpna. Proběhla v Novém Boru, kde tři Romové napadli své oběti mačetami. Druhá událost se udála 21. srpna, když Romové napadli skupinu šesti lidí. Další potyčky se vyskytly přímo ve Šluknovsku s ve Vansdorfu (Aktuálně, Protiromské demontrace, 2013, online).

3.2 Fobie jako předpoklad předsudků

Fobie je významná pro předpoklad vzniku předsudků, které k sobě zaujmou určité skupiny, je proto nutné pojem „fobie“ vysvětlit. V Manuálu pro obce (Frištenská, Víšek, 2002, str. 37) je slovo chápáno jako strach z mezilidských vztahů a vědomé vyhýbání se jim. (Frištenská, Víšek, 2002, str. 37): „Fobie je strach. V tomto případě strach z přiblížení, strach z kontaktu. Taková distance znamená nepřijetí.“ Hovoří se o nepřijetí do okruhu blízkých, známých a navštěvovaných osob. Spadá tu i sféra sousedských vztahů, kde se Romové též setkávají s negací a odmítnutím. Pakliže ani fungující romské rodiny nemají šanci na tomto poli uspět, rodí se problém. Ptají se sami sebe, proč je majorita nepřijímá a začíná se v nich rodit podezření, že je to pouze kvůli jejich barvě pleti (Manuál pro obce, 2002, str. 37).

O podobném jevu se zmiňuje i Horváthová (1998, str. 38), která zastává názor, že negativní vztah majority vůči Romům je mimo jiné ovlivněn také netolerancí k odlišnostem. Toto stanovisko je dle autorky ovlivněno nedokonalou informovaností a nedostatečnými vědomostmi.

Problémem se zabývá i Pavel Navrátil (2003, str. 113), který zjistil, že Romové vnímají vznik problémů jako důsledek toho, že proti nim majorita zaujala nepřátelský postoj, jako dopad určitého předsudku, který veřejnosti vládne. Logicky vyplývá, že romská populace hodnotí svoje postavení jako kritické. To potvrzuje i Eva Davidová (1995, str. 177), která si pokládá otázku: „Jak jim asi je, když i oni se neustále setkávají s bariérou předsudků, s podceňováním, s odstupem nebo někdy i s přímými projevy společenské či rasové diskriminace?“ Romové se uchylují k negativním projevům chování, když ze všech stran cítí pouze odmítání a nepochopení. Vytváří si tak určité

obránné mechanismy. To vede k tomu, že se často Romové za svůj původ stydí (Davidová, 1995, str. 178).

Pekárek (Romové – reflexe problému, 1997, str. 11) se také zmiňuje o problematice předsudků, když píše: „Každý už někdy Roma potkal, každý už v životě o Romech něco slyšel, kolují o nich vtipy a mnohdy drastické historky. Každý něco ví, každý někde něco zaslechl, zahlédl. A tak každý svou dílčí zkušenost doplňuje poznatkem druhých, stejně nepřesným a neúplným jako je jeho vlastní a vznikají fámy, legendy i předsudky.“

Horváthová (1998, str. 38) dále zmiňuje i problematiku rasismu. Od něj se sice většina lidí odklání, přesto mnoho z nich zastává tvrzení: „Já nejsem rasista, ale Romy nemám rád.“ Horváthová (1998, str. 38) zastává názor, že tento postoj je důkazem existence principu kolektivní viny. Díky principu kolektivní viny „jsou pak všichni Romové házeni do jednoho pytle“ (Horváthová, 1998, str. 38). Romové se velmi často setkávají s nedůvěrou ze strany majority. Je to patrné na příkladu, kdy si cestující v tramvaji, po nastoupení Roma, chytanou a bedlivě střeží své kabelky. Minorita je tak každodenně vystavována dopadům zažitých stereotypů ve společnosti (Balážová, 2003, str. 37).

Nicky Hayes (1993, str. 125) uvádí pět bodů, které společnosti mohou dopomoci ke změně a zmírnění předsudků. Jedná se o tyto podmínky:

- Mít příležitost k osobnímu kontaktu
- Je nutné rovnoprávné postavení mezi zúčastněnými
- Nutnost kontaktu s nestereotypními jednotlivci
- Existence příležitosti, umožňující spolupráci
- Kontakt mezi skupinami by měl být okolím podporován

V knize je uveden postřeh k tématu, který dále cituji:

„Deutsch a Collins (1951) zjišťovali postoje černých a bílých žen v domácnosti, které bydlely v jednom domě. Jak se tyto ženy postupně lépe poznávaly, dokázaly se vzájemně lépe přijmout a měly čím dál méně předsudků. V tomto případě zřejmě častý kontakt (a možná i spolupráce při výchově dětí) stačil k tomu, aby se jejich předsudky snížily. Kontrolní skupina, kde černé a bílé ženy bydlely odděleně, naopak stále projevovala výrazně předpojaté postoje. To však neznamená, že kontakt sám o sobě postačí k redukci předsudků. V Sherifově výzkumu vedl kontakt mezi dvěma skupinami chlapců na letním táboře spíše k zostření konfliktu. Předsudky se snížily teprve tehdy, když chlapci museli spolupracovat na řešení společného problému. Pouhý kontakt mezi

dvěma zneprátelenými skupinami tedy způsobuje spíše nárůst předsudku, nikoliv jejich redukcí“ (Hayes, 1993, str. 126).

3.2.1 Vlastnosti, jež jsou minoritě připisovány

Vlastnosti připisovány Romům, které majoritě hodnotí záporně či kladně, mohou též ovlivnit sousedské vztahy a jejich postoje.

- Kladně byla hodnocena romská soudržnost (21%), dále majorita ocenila romský cit pro hudbu a hudební talent (20%).
- Objevil se tu i názor, že Romové dobré vlastnosti nemají. Tento názor zazněl od 18% respondentů.
- Negativní vlastnosti, jež jsou minoritě připisovány, zní: malá přizpůsobivost (36%) a sklony ke kriminálnímu chování a agresivitě (27%)

(Navrátil, 2003, str. 122).

3.2.2 Předsudky na straně romského etnika

Odstavec bych ráda otevřela citací z knihy (Frištenská, Víšek, 2002, str. 38): „Každopádně lze říct, že tak jako my málo známe Romy a jejich způsob života, tak oni málo znají nás. Právě tak, jako máme my, Neromové, řadu předsudků k romským zvyklostem, také u Romů se traduje řada předsudků vůči nám.“ Uvedla bych nejčastější předsudky, které Romové majoritě připisují (Frištenská, Víšek, 2002, str. 39): „že nemáme rádi své děti, protože je nutíme k věcem, které nechtějí dělat, že jsme všichni bohatí, že žijeme smutně, protože nemáme žádné pořádné rodiny, že jsme studení a chladní a kupodivu i nečistotní.“ Romské rodiny mají jiné představy o čistotě. Neromy tudíž vnímají jako nečisté, jelikož nekorespondují s jejich představami o kultovní čistotě (Frištenská, Víšek, 2002, str. 38).

O předsudcích hovoří ve své knize i Eva Davidová (1995, str. 177), která tvrdí, že předsudky jsou tradičně zakořeněné a velmi silné. Postupem doby se staly značnou překážkou v soužití obou kultur.

O možném vzniku předsudků na Romské straně pojednává Eva Davidová (1995, str. 177): „Romové – dřívější vydědenci – vstoupili do té poválečné, nové zkušenosti poznamenání nejen svým předchozím postavením a vývojem, ale i hlubokými předsudky. Zakořeněná nedůvěra vůči ostatním – „gádžům“ a „rajům“, utvrzovaná

jejich předchozí historicko – společenskou zkušeností (čerstvě pocíťovanou i z tragického osudu mnoha z nich za 2. Světové války), zanechala hluboké stopy.“ Staří Romové se nenaučili dnešní společnosti plně věřit následkem faktu, že žili, a stále žijí, mimo většinovou společnost. Nebyla tu možnost, aby se plně sžili se společností a osvojili si vhodný typ komunikace a budovali si otevřenost. Názory tohoto typu zastávala stará a střední generace Romů, která vše prožila autenticky a vnímala situaci sama na sobě. Důležitou roli tu hraje stereotyp, díky kterému si dnes i mladší generace namlouvá, že za své nynější i dřívější postavení mohou neromové – „gádžové“ (Davidová, 1995, str. 177).

3.3 Vliv médií

Vliv, který mají na populaci média, taktéž zapříčiňuje negativní naladění většinové populace vůči Romům. Pokládám proto za podstatné se o něm zmínit, jelikož souvisí s tématem vzájemných vztahů mezi těmito dvěma skupinami. Tvrzení podpořím citací z knihy (Frištenská, Víšek, 2002, str. 37): „Romové jsou spíše ukazování v „mediálně zajímavějších“ situacích, tj. když jejich chování zaslouží kritiku, která odpovídá názoru a představám veřejnosti o Romech, a veřejnost to akceptuje a vítá. Potvrzuje to její předsudky.“ Ovšem sami občané mají s Romy velice málo osobních zkušeností, což vyplynulo z výzkumu veřejného mínění. Dokonce jen zlomek má zkušenost ryze negativní. Kniha pokládá otázku, čím to je, že je společnost utvrzena o tom, že soužití s Romy je konfliktní a přináší řadu problémů. Ve společnosti vládne přesvědčení o řadě předsudků, a to navzdory tomu, že lidé nemají s Romy osobní zkušenost (Frištenská, Víšek, 2002, str. 37). Podobný názor prezentuje i Horváthová (1998, str. 38), která uvádí, že sdělovací prostředky neplní dobře svoji funkci, jež spočívá v prezentaci Romů objektivně a nezkresleně.

4 VZTAHY MAJORITY A ROMSKÉHO ETNIKA V KONTEXTU SOUŽITÍ

V tomto oddíle se snažím propojit problematiku bydlení Romů, kterou jsem popsala v druhé kapitole a problematiku vztahů mezi Romy a majoritou, o které jsem se zmínila v kapitole třetí.

4.1 Obecné charakteristiky obcí

Pavel Navrátil (2003, str. 102) popisuje obecné charakteristiky obcí, v nichž je větší počet předpokladů pro výskyt konfliktů mezi majoritou a minoritou. Zevšeobecnění má spíše povahu hypotéz.

Jedná se o následující charakteristiky:

- Mluvíme o obcích, které prošly významnou obměnou ve struktuře obyvatelstva. Tyto změny se měly uskutečnit v posledních desetiletích a důvody obměn byly různé (stěhování za prací, příležitosti nového bydlením, atd.).
- Jedná se o obce, které byly v posledních desetiletích charakteristické náhlou industrializací, obce, které u svých zaměstnanců nepřikládaly význam vzdělanosti, ale preferovaly u nich spíše výkonnost.
- Pro tyto obce jsou charakteristické výrazné problémy v oblasti sociálních věcí. Jsou obce trpící vysokou nezaměstnaností, s malým rozvojovým potenciálem, trpící spíše stagnací.
- V obcích je vysoké procento minoritního obyvatelstva (přesahující 7% obyvatelstva). Nemusí se jednat pouze o obyvatele patřící k romskému etniku.
- Jedná se o obce, které se řešením problémů mezi majoritou a minoritou příliš nezabývají. Jsou tím myšleny obce, kde státní správa ani samospráva neprojevují iniciativu řešit otázku romské problematiky.

4.2 Vzájemné sousedské vztahy

Zde budu čerpat z výzkumu, který se uskutečnil v Brně v letech 2000 – 2001 a jež prováděla Fakulta sociálních studií MU. Výzkum byl situován do míst, kde spolu vzájemně sousedí romská a většinová populace a zajímal se o jejich vzájemné vztahy. Výzkum se primárně zajímal o tyto otázky: Jaká je intenzita a četnost vzájemných

interakcí mezi sousedy romského etnika a většinové populace. Dále projevoval zájem o klima soužití mezi majoritou a minoritou. Jaká je pak mezi etniky spokojenost se vzájemným susedstvím, zda mezi skupinami dochází ke konfliktům a jaká je frekvence jejich výskytu. Zajímal se o nejčastější příčiny konfliktů a v poslední řadě projevoval zájem o to, jak jsou vzniklé konflikty řešeny (Navrátil, 2003, str. 107).

4.2.1 Otevřenost mezi sousedy

Výzkum projevoval zájem o tyto aspekty: Do jaké míry probíhá zdravení mezi sousedy z majoritní a minoritní skupiny, do jaké míry se spolu obě skupiny baví a pomáhají si, jak často se skupiny navštěvují a zda se navzájem zvou na rodinné oslavy.

Výsledky výzkumu

- Většina lidí udržuje v susedství pouze povrchový, formální kontakt.
- Minoritní skupina projevuje větší zájem o interakci s majoritou, než je tomu na straně druhé (jedná se zde o odchylku až 20%). Majorita takový zájem neprojevuje (výsledky uvádí, že 30% respondentů z majoritní populace své romské sousedy nezdraví. Zatímco Romové většinovou populaci nezdraví pouze z 10%). Romové sami zastávají názor, že jsou vůči kontaktům s majoritní skupinou otevřenější, než je tomu na druhé straně. Důvodů můžeme uvést několik: vztahy samy o sobě mají pro Romy větší cenu. Naopak, formální způsob chování je pro majoritní skupinu sociálně správné a vhodné. Jako další možnost může být jiné ztvárnění reality u minoritní skupiny, která se záměrně snaží vidět vztahy pozitivněji než jejich susedé z majoritní skupiny (Navrátil, 2003, str. 108).

70% z romských obyvatel žije v domě, který sdílí s majoritními sousedy a 53% z majoritních obyvatel sdílí s příslušníky romského etnika ulici nebo čtvrt' (Navrátil, 2003, str. 109).

Obecně lze ale říci, že (Navrátil, 2003, str. 109): „pokud k sobě mají romští a neromští susedé blíž fyzicky, mají k sobě blíž i lidsky.“ Z čehož plyne, že čím blíže u sebe susedé bydlí, tím i udržují vřelejší sociální vztahy. (Navrátil, 2003, str. 109).

Knihy ale popisuje situaci dále a ukazuje se, že každá mince má dvě strany. (Navrátil, 2003, str. 109): „Jak již bylo řečeno, prostorová blízkost či vzdálenost hraje ve vztahu romských a majoritních spoluobčanů důležitou roli. Jak se však ukázalo, do

atmosféry soužití zasahuje i další faktor. Fyzická blízkost podporuje intenzivnější sociální kontakty, ale zároveň vytváří podmínky pro konflikty mezi sousedy.“

4.2.2 Sousedské konflikty a jejich příčiny

Romskému etniku a majoritní skupině byla pokládána stejná otázka: „Čeho se konflikty mezi Vámi týkají.“ Odpověď na tuto otázku přinesla na obou stranách velmi rozdílné výsledky. Je to proto, že každá skupina přikládá věcem různý význam a důležitost. Obě etnika se lišila i v tom, jak chápala příčiny, které byly sporům připisovány (Navrátil, 2003, str. 113).

Výsledky zastoupené u majority

- Nejvíce konfliktů lze zaznamenat, pokud majoritní rodiny sousedí s Romskými rodinami na patře či v domě (Navrátil, 2003, str. 109).
- 69% odpovědělo, že za největší množství konfliktů stojí např. hluk, nepořádek v domě, vinu připsali spíše materiálním věcem (Navrátil, 2003, str. 113).

Výsledky zastoupené u minority

- Na romské straně se projevil názor, že místo pobytu majoritních sousedů nemá vliv na výskyt konfliktů. Naopak – nejméně konfliktů se z pohledu Romů vyskytuje, jestliže bydlí s majoritní rodinou na patře (Navrátil, 2003, str. 109). Vyskytuje se tu diametrálně odlišný pohled u obou skupin.
- Romové jako hlavní příčinu konfliktů vidí v projevech nepřátelství ze strany majority (52% minoritních respondentů). Řadí se sem nadávky, projevy rasismu, zlovůle, atd.

(Pavel Navrátil, 2003, str. 113).

Pavel Říčan (1998, str. 61) ve své knize popisuje jev, který by mohl intenzitu vnímání konfliktů posílit: „Romové vcelku vnímají gádže a jejich instituce jako nepřátelské, mají obecný pocit ohrožení, neidentifikují se s politickým systémem, cítí se jako občané druhé kategorie.“ Podobnou situaci popisuje i Eva Davidová (1995, str. 185), která hovoří o nynější těžké situaci, která se pro Romy jeví jako nesnadná a komplikovaná. Mnoho z nich ještě stále plně nepochopilo svět, do kterého se narodili a ve kterém žijí. Stále si vytvářejí určitou obranu ve formě protitlaku, jelikož cítí tlak z okolí.

Pavel Navrátil (2003, str. 116) se ptá, proč Romové připisují konfliktům projevy nepřátelství. Následně nabízí vysvětlení formou hypotézy - nedokážou si spojit důsledky s příčinami. Majoritní sousedé se projevují nepřátelsky, jelikož jim vadí nepořádek v domě, ale to Romové nejsou schopni pochopit.

Příčinami konfliktů se zabývá i Socioklub (1999, str. 34). Kniha popisuje jev, který značně reguloval vznik konfliktů mezi Romským etnikem. (Socioklub, 1999, str. 34): „Vytvářely se jakési vnitřní komunikační vlny, po nichž bylo možno odeslat sdělení.“ Důvodem tohoto fenoménu bylo, že Romové žili ve velmi blízkém osobním a fyzickém kontaktu, v úzkých společenstvích, jelikož obývali malé, nedostatečné prostory, kde se tísnili. Tento fakt výrazně omezoval četnost konfliktů. V návaznosti na zmiňovaný jev kniha vysvětluje možný důvod vzniku konfliktů mezi etniky (Socioklub, 1999, str. 34): „Mnoho šumů v komunikaci mezi Romy a Neromy způsobuje nepřipravenost či neschopnost „gádžů“ přijmout informaci vysílanou po těchto jemných komunikačních vlnách.“ O nápadné blízkosti obyvatel hovoří i kolektiv autorů Muzea romské kultury (1999, str. 41): “Větší prostory mezi domky v osadě mají od jara až do zimy značný význam pro každodenní život jejich obyvatel, kdy se při lepším počasí sdružují obvykle venku před svými domky, kde třeba i vaří, setkávají se, baví se, pracují, prostě – žijí.“

4.2.3 Spokojenost v soužití romského etnika a majority

Spokojenost v soužití klesá, pokud počet konfliktů narůstá a soužití se jeví jako problematické. Jak výzkum zjistil, u 82% majoritních respondentů konflikty doprovází nespokojenost. U romského etnika se závislost projevila pouze u 48% (Navrátil, 2003, str. 110). Jako neproblematické hodnotí soužití 40% majoritních a 44% minoritních respondentů. Postoje bezprostředně souvisí s osobní zkušeností jedince. U obou skupin se vyskytuje jev, že čím četnější je osobní zkušenost s konflikty, tím více skupiny vnímají vzájemné soužití jako problematické (Navrátil, 2003, str. 109, 113). Pavel Navrátil (2003, str. 112) nabízí i jiný důvod nespokojenosti majoritní populace: „Jedním z nich je fakt, že odlišný životní styl romských sousedů je pro majoritní obyvatele těžko akceptovatelný, a přestože nemají otevřené konflikty, nejsou spokojeni, neboť, jak bude uvedeno dále, chování romských sousedů je obtěžuje.“ Jako další možné vysvětlení opět nabízí v předsudcích.

Objevuje se tu názor, že postoje, vnímání a chování je zakotveno v předsudcích a nikoliv v osobní zkušenosti (Navrátil, 2003, str. 109, 113).

4.2.4 Názory na řešení sousedských problémů

Tématem se opět zabývá Pavel Navrátil (2009, str. 116). Názory na řešení problémů jsou odlišné, stejně jak vnímání interakcí a problémů. Jak majorita, tak Romové cítí, že vzájemné vztahy nejsou ideální, stejně jako vzájemné porozumění. Obě strany se shodují na tom, že je potřeba snahy o vzájemné pochopení a porozumění, současně obě strany odmítají názor, aby Romové odešli ze země či žili odděleně. Naopak, shodují se na názoru, že by všichni měli žít pohromadě, neodděleně. Skupiny se ovšem rozcházejí v názoru, z čí strany by měla přijít větší snaha o řešení situace.

- 85% dotázaných Romů odpovědělo, že by měli projevovat vlastní snahu
- 70% dotázaných Romů odpovědělo, že by se měli majoritní populaci přizpůsobit
- Majorita zastává názor, že by Romové měli projevovat ochotu při řešení své situace. Dále očekává aktivitu ze strany minority podílet se na řešení problému.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 PŘÍPADOVÁ STUDIE

Praktickou část své bakalářské práce jsem se rozhodla uchopit jako případovou studii. Nejprve čtenáře seznámím se základní charakteristikou tohoto typu výzkumu.

Následující popis případové studie je použitý z mé, již obhájené, absolventské práce.⁵

Případová studie je jedním ze základních a nejvíce rozšířených typů výzkumu v rámci kvalitativního výzkumu (Schwandt 2001 in Miovský, 2006, str. 94). Miovský (2006, str. 94) dále popisuje základní charakteristiky případové studie:

„Strategii případové studie lze charakterizovat jako:

- *strategii zdůrazňující komplexnost celého případu, souvislosti funkčních a životních oblastí života účastníků výzkumu (případu) a jeho historicko – biografické pozadí.*
- *Strategii představující výchozí místo pro hledání, popis a vysvětlování vlivu různých faktorů a souvislostí v kontextu daného případu.*
- *Metodu využitelnou ke zpětné kontrole výsledků dosažených prakticky jakýmkoli výzkumnými psychologickými metodami a postupy, kdy platnost těchto výsledků ověřujeme na případové studii.“*

Případová studie má několik variant. Základní dělení je trojího typu. Rozlišujeme jedno případovou studii, případovou studii zahrnující komplexnější systém a případovou studii životního příběhu, která se nazývá biografický výzkum (Mioviský, 2006, str. 95). Jiné rozlišení nabízí Hendl (Hendl 1999 in Mioviský, 2006, str. 95), který uvádí jiné základní varianty strategie případové studie, například případovou studii komunity, osobní případovou studii, případovou studii sociálních skupin, případovou studii organizace či instituce, zkoumání událostí, programů či rolí.

Výběr zdrojů dat je u případové studie rozličný. Patří mezi ně například rozhovory, ohniskové skupiny, pozorování a jiné, další metody (Mioviský, 2006, str.

5 Šverdíková, B. (2013). Případová studie z oblasti řešení problematiky bydlení Romů na konkrétním pracovišti (pobočka FOD Prostějov)(absolventská práce). Olomouc: CARITAS – Vyšší odborná škola sociální.

97). Zdroje dat byly rozhovory, informace, jež jsem vyčetla v internetových člancích a dokumenty Domovní správy Prostějov.

5.1 Cíl případové studie

Cílem případová studie je zjistit, jaké jsou nynější vzájemné vztahy mezi majoritou a romskými rodinami, jež se účastnily projektu *Postupná asanace kolonie U svaté Anny* a zmapovat tuto situaci z různých úhlů. Vztahy mapuji v místech, do kterých byly rodiny asanovány.

Na téma nahlížím z mnoha perspektiv – uvádím pohled starostů příslušných vesnic, dále popisuji ohlasy z nových míst přesídlených romských rodin - jak ze strany romských rodin, tak i z úhlu rodin, příslušící k většinové populaci. Dále se zajímám i o reakce města Prostějov na vzniklou situaci.

5.2 Projekt *Postupná asanace kolonie U svaté Anny*

Nejdříve čtenáře seznámím s projektem *Postupná asanace kolonie U svaté Anny*, jelikož případová studie vztahů mezi majoritou a minoritou v kontextu bydlení bude umístěna právě do lokalit, kam byly romské rodiny ze svaté Anny přemístěny.

Paní Marie Hájkové, vedoucí odboru kanceláře jednatele na domovní správě města Prostějov, uvádí, že „problematika vztahů mezi majoritní společností ve městě s romskou komunitou U svaté Anny nabyla aktuálnosti v červenci roku 2000“ (Světový romský festival Khamoro 2002 - účast v panelové diskusi „Romové a bydlení“, Praha 24. 5. 2002).

Projekt *Postupná asanace kolonie U svaté Anny* byl městem Prostějov schválen ještě v roce 2000. Zastupitelstvem města byla zřízena pětičlenná pracovní skupina, která byla pověřena realizací celého projektu. Projekt byl následně rozdělen do čtyř fází, které konkrétně popisují v následující podkapitole 1.3. (Socioklub, 2002, str. 65).

Bývalý místostarosta města Prostějov, Mgr. Alois Mačák, dnes zastupitel města Prostějov, odpovídá na otázku týkající se finanční stránky celého projektu: „Město postupně přidělilo těm obyvatelům, kteří splňovali uvedené podmínky, sedmáct městských bytů a v devatenácti případech jim poskytlo půjčku na nákup šestnácti nemovitostí. Tyto půjčky byly ve výši 6,5 mil. korun“ (Statutární město Prostějov, Rozhovor o bývalé kolonii U svaté Anny, 2013, online).

K situaci se pan místostarosta následně vyjadřuje i pro Prostějovský deník: „Romům, kteří řádně platili nájemné a neměli vůči městu žádné dluhy, jsme poskytli půjčky na bydlení. Jednalo se asi o devatenáct rodin. Těm z nich, kteří se po pět let o svou novou nemovitost řádně starali, jsme je odpustili“ (Prostějovský deník, Kolonii u sv. Anny město rozpustilo. Jak žijí Romové dál?, 2013, online).

5.2.1 Bytová situace v kolonii U svaté Anny

Kolonie byla tvořena čtyřmi přízemními domy. Původně šlo o dělnickou čtvrť. V roce 1980 tu začala vznikat enkláva, když k romským rodinám začaly přijíždět slovenské návštěvy. Ještě v témže roce žilo v kolonii 53 rodin, v konečném součtu 215 obyvatel (Socioklub, 2002, str. 64). Polovina obyvatel kolonie nedosáhla 18 roku věku a přirozený nárůst činil 12 -15 osob ročně (Domovní správa Prostějov, s.r.o., Sdělení č. 201, str. 1). Dle slov paní Marie Hájkové: „Po roce 1986 došlo k obrovskému zvratu, do lokality se za minulého režimu přestěhovalo kolem čtyřiceti romských rodin ze Slovenska a z poklidné kolonie se stala enkláva, která v roce 1999 vykazovala všechny znaky romského ghetta“ (Světový romský festival Khamoro 2002 - účast v panelové diskusi „Romové a bydlení“, Praha 24. 5. 2002). Informace o vysokém počtu obyvatel v lokalitě se liší. Mgr. Alois Mačák, bývalý místostarosta města Prostějov, dnes zastupitel města Prostějov, uvádí možnou příčinu tohoto jevu: „V této kolonii bydlelo zhruba 250 – 400 obyvatel. Jejich počet se často měnil, například když přijely „krátkodobé“ návštěvy ze Slovenska“ (Statutární město Prostějov, Rozhovor o bývalé kolonii U svaté Anny, 2012, online). V letech 2000 až 2003 byl nárůst obyvatel 58 osob. Za doby trvání projektu bylo evidováno a následně řešeno 321 osob a z nich 202 získalo náhradní ubytování (Domovní správa Prostějov, s.r.o., Sdělení č. 201, str. 2).

Marie Hájková zdůvodňuje nezbytnost asanace, když říká, že „v celé lokalitě nebyla a není zbudována splašková kanalizace. Byty, které nejsou opatřeny vodovodní přípojkou, jsou odkázány na zásobování vodou z jednoho stojanu umístěného mezi bloky. Topí se zde tuhými palivy, ale i různými odpady, které znečišťují ovzduší. Dochází k obtěžování okolí pachem a kouřem z hořícího odpadu“ (Světový romský festival Khamoro 2002 - účast v panelové diskusi „Romové a bydlení“, Praha 24. 5. 2002).

Důvody vzniku projektu opět popisuje Mgr. Alois Mačák, místostarosta města Prostějov: „K postupné asanaci došlo zejména z důvodu špatného technického stavu

těchto bytových bloků a naprosto nevyhovujících hygienických podmínek, které následně vyústily v několik žloutenkových epidemií. Dalším důvodem byly neustálé stížnosti občanů nejen z okolních domů. Navíc udržování bytových bloků stálo město Prostějov miliony korun a jejich opravy byly nevhodné. V neposlední řadě nám šlo o zvýšení bezpečnosti našich občanů“ (Statutární město Prostějov, Rozhovor o bývalé kolonii U svaté Anny, 2012, online).

Další důvod vzniku projektu byl i fakt, že domy již dvakrát překročily svoji mez životnosti. Další z příčin byly neustálé stížnosti z okolních domů na neustálý hluk, nepořádek a zápach, který obtěžoval obyvatele sousedních domů. (Domovní správa Prostějov, s.r.o., Sdělení č. 201, str. 1)

Pětičlenná pracovní skupina, která byla zřízena městem Prostějov a jejíž úkol byl dohlížet na chod celého projektu, shrnula problémy kolonek, které definovala následovně:

- Objekty byly technicky nevyhovující
- Hygienické podmínky byly nedostatečné
- Hluk a nepořádek v kolonkách
- Absence řádně uzavřených nájemních smluv
- Volně se pohybující domácí zvířata
- Dluhy na nájmech a službách
- Počet obyvatel v lokalitě a jejich věková struktura (Světový romský festival Khamoro 2002 - účast v panelové diskusi „Romové a bydlení“, Praha 24. 5. 2002).

5.2.2 Fáze projektu

Projekt měl celkem čtyři fáze:

- **Analýza situace v lokalitě**, ve které se podrobně zmapovala sociální situace rodin v lokalitě.
- **Úklid lokality**. V této fázi město vyvezlo z lokality 50 tun odpadu. Úklidu se zúčastnili sami obyvatelé lokality.
- **Příprava prvního objektu k asanaci a jeho asanace**. V této fázi byl zbourán první dům. Rodiny byly v této fázi rozděleny mezi tři integrační skupiny. Rozdělení umožnilo nejúspěšnějším rodinám přestěhovat se mimo kolonii, do městských bytů.

- **Řešení bydlení nájemníků z dalšího domu, určeného k asanaci.** V poslední fázi byly řešeny i rodiny, dlužící na nájmem a bydlící v kolonii bez právního důvodu, aj. Tyto rodiny byly exekučně vystěhovány po rozhodnutí soudu. Značný počet rodin projevilo zájem odstěhovat se na venkov. Byly zakoupeny první domy na vesnici. Některé rodiny stále čekaly na byty ve městě, ale bohužel zatím nebyly k dispozici (Socioklub, 2002, str. 65).

Jelikož zájem o bydlení na venkově rostl, schválilo nakonec město další bezúročné půjčky pro třináct rodin na koupi deseti nemovitostí. V poslední fázi postupné asanace Zastupitelstvo města Prostějov dne 22. 4. 2003 schválilo bezúročné půjčky pro další čtyři rodiny na koupi čtyř nemovitostí. Poslední fázi se podařilo zrealizovat až v listopadu roku 2003 a řadilo se do jedné z nejsložitějších fází asanace (Domovní správa Prostějov, s.r.o., Sdělení č. 201, str. 2).

	Datum demolice jednotlivých Bloků
BLOK č. 1	30. 9. 2001
BLOK č. 2	31. 3. 2002
BLOK č. 3	15. 11. 2002
BLOK č. 4	18. 11. 2003

Domovní správa Prostějov, s.r.o., Sdělení č. 201, str. 2.

5.3 Reakce z nových bydlíšť přesídlených Romských rodin

Mezi obce, ve kterých plán na začlenění Romů do většinové společnosti nevyšel, se řadí Čelechovice na Hané, Dobromilice, Nezamyslice a Kostelec na Hané. Nejhorší situace je pravděpodobně ve Studenci (iDNES, Prostějov vystěhoval romské ghetto do okolí, tam teď řeší problémy, 2012, online). Situaci ve Studenci komentuje i Prostějovský deník, v souvislosti s výstavbou lamp a kanalizace. Podle deníku tyto změny mohou přispět k lepšímu statusu obce, kdyby ovšem obec nebyla obývaná klanem agresivních a problémových Romů (Prostějovský deník, Co se děje ve Studenci? Budou tam mít nové lampy, ale dál je trápí Romové, 2013, online).

Naopak, najdou se i tací Romové, kteří problémy odmítají a tvrdí, že se žádné konflikty nevyskytují a vztahy s majoritou jsou v pořádku (Romea, Ve Studenci roste napětí kvůli místním Romům, 2013, online).

5.3.1 Reakce sousedů ze strany majority

Podkapitolu uvedu citací obyvatelky Studence: „Je to s nimi pořád dokola. Často jim přetéká žumpa, přičemž splašky tečou až na silnici pod jejich stavením. Na zahradě spalují svinčík a zamořují tak celou vesnici“ (Prostějovský deník, Co se děje ve Studenci? Budou tam mít nové lampy, ale dál je trápí Romové, 2013, online). Majorita si ztěžuje především na hluk, nepořádek, ale i agresi ze strany Romů. Napětí mezi skupinami ve Studenci stále roste (Romea, Ve Studenci roste napětí kvůli místním Romům, 2013, online). Opět cituji obyvatelku obce: „Nikdo si nedokáže představit, v čem poslední léta žijeme. Je to hrůza. Romové dělají neustále hluk a nepořádek. Bojujeme také s obrovským zápachem. Byli jsme klidná vesnička. Každý s každým vycházel“ (Romea, Ve Studenci roste napětí kvůli místním Romům, 2013, online).

V Dobromilicích se lidé rozhodli řešit vzniklou situaci tím, že na chod v obci začala dohlížet domobrana. Obec se tak snaží reagovat na překerní situaci a řadu konfliktů. Důvodů vzniku domobrany je několik: „Místní poukazují na to, že Romové, které sem vystěhoval Prostějov při likvidování tamní kolonie U Svaté Anny, dělají nepořádek a ničí obecní majetek. Ve vesnici se opakovaně vyskytla žloutenka a došlo tam během léta ke dvěma napadením“ (Romea, Domobrana v Dobromilicích zatím spíše rozdává letáky, 2013, online). Pavel Jordán, jeden ze zakladatelů domobrany, si pochvaluje fakt, že se na její činnosti podílí samotní Romové a že z jejich strany vzešel dobrovolný zájem přispět k řešení vyhrocené situace. Řada z nich se totiž do domobrany přihlásila a nyní jsou jejími členy (Romea, Domobrana v Dobromilicích zatím spíše rozdává letáky, 2012, online). Pan Igor Červenobrada, Rom, jež v Dobromilicích žije třicet pět let a jež se zapojuje do hlídek, je toho názoru, že kvůli konfliktům lidé nerozlišují mezi slušnými a problémovými Romy a všechny „hází do jednoho pytle.“ Tím se, bohužel, mezi majoritou a romským etnikem, jen zvyšuje, už tak vzniklá tenze. K tématu domobrany se vyjadřuje i Milan Václavík, člen organizačního výboru domobrany: "Situace již dospěla do fáze, kdy lidé úplně rezignovali a nehlásili ani krádeže a podobně. Říkali si, že se s tím stejně nic nenadělá.

Jen co se začalo o domobraně mluvit, nastalo zlepšení. Na veřejných prostranstvích se již hlavně romská omladina neshlukuje a nedělá nepořádek. Děcka už taky začala zdravít" (Romea, Domobrana v Dobromilicích zatím spíše rozdává letáky, 2012, online).

Vznik domobrany si pochvalují i místní obyvatelé: "Jsem ráda, že se dali dohromady, chlapi nás ochrání. Vždyť já raději ani moc nevycházím, člověk se bojí jen otevřít dveře," uvedla obyvatelka Dobromilic (iDNES, Dobromilice obcházejí hlídky domobrany, zapojilo se i několik Romů, 2013, online). V obci se ale najdou i obyvatelé, kteří činnost domobrany nevidí jako přínosnou a jsou toho názoru, že činnost hlídek postrádá smysl (Romea, Domobrana v Dobromilicích zatím spíše rozdává letáky, 2012, online).

Nyní uvedu doslovný přepis částí z rozhovorů, které jsem uskutečnila s majoritou. Jedná se o rodiny, které žijí v sousedství s romskými rodinami, které se zúčastnily projektu *Postupná asanace kolonie U svaté Anny*.

Rozhovory proběhly dne 20. 12. 2014, v obcích Kostelec na Hané, Studenec a Dobromilice, s celkem sedmi rodinami, které byly ochotny se mnou otevřít téma vzájemných vztahů s přistěhovanými romskými rodinami, přesto si přáli zůstat v anonymitě.

KOSTELEEC NA HANÉ

Jako první jsem navštívila vesnici Kostelec na Hané. K tématu se mi vyjádřily celkem dvě rodiny z pěti oslovených.

Obě rodiny projeví nesouhlas s projektem:

- „To nebyl dobrý nápad. Trpíme tím.“
- „Prostějov si pomohl, ale Kostelci to uškodilo.“

Další téma se týkalo krádeží plodin ze zahrad a ostatních drobných krádeží:

- „V létě babičce vybilili zahrádku, a když jsme je u toho nachytali, tak na nás začali rvát, že jsme rasisti.“
- „Ukradli nám poklice od auta a jablka ze stromu. Prostě ho přes noc očesali. Předtím se tu nic takového nedělo, tak kdo jinej by to byl? Tady se dřív takový věci neděly.“

Respondentka se rozhovořila o strachu z přistěhovaných Romů:

- „Bojím se jich. Už jsem si vypěstovala takovej respekt před něma. Nevím, no. Blbej pocit z nich mám, když vím, co tu dělají. Nevěřím jim.“ Na moji otázku, zda by respondentka překonala strach, kdyby měla možnost osobního setkání tváří v tvář, odpověděla následovně: „Těžko. To už je v nás zakořeněné. Třeba by strach přešel, kdybych se sblížila s konkrétní osobou, tak z té bych pak strach asi neměla, kdybych ji poznala, ale obecně určitě ne.“

Dozvěděla jsem se o situaci romských dětí ve škole:

- „Syn chodí vedle do třídy a říkal, že ty romský děcka jsou občas cítit a že se s něma ostatní moc nebaví. A že i mají nějaký problémy s učitelama. Mě je jich líto, těch dětí, ale co s tím. Škola by měla uhodit na rodiče.“

STUDENEC

Ve Studenci, který spadá pod Čelechovice na Hané, se mi k tématu vzájemných vztahů s příchozími romskými rodinami, vyjádřily celkem tři rodiny, z dotazovaných pěti.

Nejčastějším tématem byl zápach, který se šíří kolem domu, ve kterém nově příchozí rodiny bydlí:

- „Ten smrad, jde jim to z té žumpy, co sem tam přetekla. To teče, ty splašky, až dolů na chodník.“
- „To prostě teče až na chodník, až dolů ke kapli. A teď v tom si hrály ty děcka jejich, zvířata. Cítili jsme ten puch až sem. To jako sami neví, to je nenapadne, že to smrdí? To nepochopíte.“
- „Pálení odpadků, pálí odpadky, všechn bordel nahází na hromadu a zapálí to, oni pálí gumu, plasty, papír, plasty přece nepálíte. Oni udělali jednu vatru na zahradě a nanosili tam odpad, potom, co jsme jim řekli, že by si mohli uklidit. Udělali to po svojem.“

Ve všech třech případech se objevilo téma nepořádku kolem domu nově příchozích:

- „Bordel. To se nedá jinak říct. Jim to nevadí asi, oni jsou zvyklí na to ze svaté Anny, tam to bylo strašný.“

- „Moc si neuklízí kolem domů, popelnice jim dost přetéká, psy pak rozhrabou ty odpadky.“
- „U svaté Anny, to bylo ghetto v pravém slova smyslu, pamatuji si to tam. No, jaký měli nepořádek tam, tak stejně si to udělali i zde v dědině.“

Vyskytl se i názor, že soužití, navzdory výše zmíněným negativům, obsahovalo i pozitiva:

- „Chodila ke mně babička, taková stará paní, a vyprávěly jsme, párkrát jsem byla i já u nich. Hrají, mají kapelu, tak jsme hráli spolu, umím na klávesy. Jako jo, když je člověk pozná. Všichni nejsou stejní, kolikrát si víc rozumím s Rómem, než s Čechem. Jsou veselí a štedří, toho si na nich vážím. A nezávidí Vám. To my si navzájem závidíme všechno.“
- „Půjčovali mi občas třeba cukr a tak, když mi došlo a nebyla cesta do Prostějova. Oni když mají, tak zas dají.“
- „Ale tak dá se to, když se víc poznáte.“

DOBROMILICE

Poslední vesnice, kterou jsem měla možnost navštívit, byly Dobromilice. K tématu vzájemných vztahů mezi přesídlenými romskými rodinami a starousedlíky se vyjádřily celkem čtyři rodiny z celkem pěti oslovených.

Opakujícím se tématem byl vznik domobrany, na který měli lidé takový názor:

- „Je alarmující, že někde vůbec musí vznikat domobrana. Přišlo nám to tu jako na divokém západě.“
- „Myslím, že je vždy lepší, když se utvoří domobrana tam, kde je problém. Nebo jinak řečeno – neuškodí to.“
- „Je to naprostá šaškárna. To by museli mít pistole s sebou a obušky, ale co oni takhle zmůžou?“

O ničení majetku ze strany nových romských sousedů jsem slyšela ve dvou případech:

- „Nám vzali kus plotu. Normálně to vyrvali a pak si s tím udělali táborák. No opravdu. Tam před domem. Jsem tam ten kus viděl, čouhal ven, ještě ho nestihli spálit nebo jim to bylo jedno, že na ně přijdu. Stejně se jim nic nestane.“

- „Od syna si půjčili kolo a vrátili ho na dva kusy. Jim na ničem nezáleží, neváží si absolutně majetku a věcí, natož cizího.“

Hodnocení komunikace a vzájemného pochopení mezi skupinami byla následující:

- „Na ničem se s nimi nedomluvíte, oni vůbec nechápou, co Vám na nich vadí.“
- „Nedají si říct, že by si uklidili, to nefunguje.“

Vyskytl se i takový názor:

- „Oni se nechtějí přizpůsobit, chtějí dělat bordel. Ale dávky, to zas jo, to oni si vezmou.“

SHRNUTÍ

Reakce sousedů ze strany majority byly z drtivé většiny negativní. Nejčastěji se týkaly nepořádku a odpadků, který, dle jejich slov, mají romské rodiny kolem svých domovů, další problém spatřují v zápachu, a to z mnoha příčin – přetékáající žumpa, či nedostatečná hygiena romských dětí. Sousedy trápí i drobné krádeže, jak plodin ze zahrad, tak například plotu. Rodiny často hovořili o jakési, dovolím si říct, neúctě k majetku, projevující se krádežemi, vandalismem, i nedostatečnou péčí o svoje obydlí. Důvody tohoto, mnohdy neblahého chování, nabízím v kapitole 2.

Vyskytlo se i pozitivní hodnocení vzájemných vztahů v případech, kdy byly rodiny mezi sebou ve vzájemném kontaktu a měli se navzájem možnost více poznat a dozvědět se více jeden o druhém, což potvrzuje tvrzení o vzájemných předsudcích a fobii, o které pojednávám v kapitole 3.

Shrnutí zakončím vzletnou citací paní Mileny Hübšmannové (Romové v České republice, 1999, str. 17): „Kdo jsme „my“, abychom mohli postulovat, že „oni – nám“ způsobují problémy? Nepůsobíme mnohem více problémů „my – jim“? Není „romská problematika“ vlastně problematikou Neromů, kteří nejsou s to s Romy komunikovat nebo si připustit, jak nesrovnatelně obtížnější je interetnická komunikace pro Romy, kteří, jakožto příslušníci menšiny se při ní musí vzdát vlastní komunikační symboliky a vyjadřovat se v komunikační symbolice „cizí“?“ Poučení, které si, v rámci mého tématu, z příspěvku odnáším je, že komunikace mezi lidmi je základ všeho porozumění a tím pádem i úspěšného řešení vzniklých problémů.

5.3.2 Reakce přesídlených romských rodin

Rozhovory, ze kterých jsem pořídila audio záznam, jsem posléze přepsala a následně vyhodnotila. Rozhovory jsem pořídila v šesti Romských rodinách, jejichž členové dříve bydleli v Prostějově U svaté Anny a účastnili se projektu asanace. Z romských rodin, dříve bydlící U svaté Anny, se mnoho z nich již několikrát přestěhovalo, tudíž bylo mnohdy obtížné se původních obyvatel kolonie dopátrat. Rozhovor jsem vždy prováděla s jedním, maximálně dvěma členy rodiny zvláště, většinou se jednalo o matku a otce nebo s jedním či s oběma prarodiči. Respondenti si přáli zůstat v anonymitě.

Prováděny byly v obcích Studenec, Dobromilice, Tištín a Čelechovice na Hané, v měsících březen a červen 2013.

Velmi často jsem se setkala s neochotou vyjadřovat se k tomuto choulostivému tématu. Citlivě otevírat téma vzájemných vztahů pro mě bylo složité, ale mezi respondenty se vyskytli tací, kteří se o problému sami bez zábran a studu rozhovořili a sdělili mi zajímavé poznatky a myšlenky.

STUDENEC

Nejprve jsem navštívila vesnici Studenec. K tématu vzájemných vztahů se mi vyjádřili dva respondenti z jedné rodiny.

V obou případech se opakovalo téma hluku, a s tím spojené konflikty se sousedy:

- „No, sousedi jsou tady takoví, že děcka jako nemůžou jít ven, hned oni, že je tady kravál a tak dále a tak dále. Děcka si mají hrát, co mají dělat? Jdou ven, hrají ping pong, zahrají si s balónem a hned je to špatný, vadí to sousedům, říkají, že je hluk.“ Zajímala jsem, jak celou situaci řeší, a dostala jsem následující odpověď: „Říkám, že děcka si musí hrát, kde si mají hrát? My jsme živí lidi, nebudeme jenom v baráku sedět, my musíme ven. A že jsme hluční, jsme živí. Kdybychom byli jenom v baráku, tak zdechneme, my musíme být venku, rozumíte? A přišla městská policie, tajná policie, kriminálka, největší prokurátor, Člověk v tísni a oni nám řekli, že nemáme nikoho poslouchat, ať si děláme, co děláme, do desíti hodin na to máme právo a nikdo se o to nemá starat. A kdyby nám někdo vyhrožoval, máme zvednout telefon a máme zavolat Policii. Tak nám to řekli.“

- „Nám nevadí nic, my jsme skromní lidi, jim to vadí. Ne všem teda, ale některým. No teďka už je jako klídek, *** se odstěhovala s děckama, tak teď už je to takový lepší. Oni hodně běhaly, křičely. A my máme kapelu. Hrajeme pro Demokratický svaz Romů. Ale nemáme kde zkoušet, nemůžeme hrát venku, jim to vadí.“ Na moji otázku, zda by nešlo s obcí domluvit zkušebnu, respondent odpověděl: „Starostka je tam na nic. Ona je ještě horší než ty lidi. Ale Člověk v tísní tady byl a řekli, že nám udělají místnost, kde bysme mohli zkoušet.“

DOBROMILICE

Nyní se přesuneme do vesnice Dobromilice, kde se k tématu vzájemných vztahů vyjádřily dvě rodiny.

Rozhovory se opět týkaly hluku:

- Respondent odpovídal na otázku, jak se jeho rodině žije v Dobromilicích: „No, nic moc.“ Zajímala jsem se o důvod: „No, děcka když si hrají třeba. Že děláme hluku moc.“

Další věc, která v průběhu rozhovorů vyšla najevo, je touha rodiny navrátit se do kolonie u Svaté Anny. Uvádím příklady:

Na moji otázku, jaké bylo bydlení u svaté Anny, respondent odpověděl následovně:

- „No, byli jsme mezi svýma, že. Ale zas málo místa tam bylo. Ale vrátil bych se tam jako, to jo. Navíc ve městě jako cikán zapadnete. Zato tady. Cikáni na vesnici, to jako ne.“ Zeptala jsem se, zda by vrátil zpět, kdyby měl možnost: „No určitě. Jasně. Já jsem byl zvyklej v Prostějově, že. Ale tady třeba mama si udělala zahrádku, no. Ale stejně, s těma lidma tady nikdo nevyjde, dám příklad. Půjdu na pivo. A už po vás hledijou, co tady děláte, jako cigán, už co tu chcete, takový tyto.“
- V druhé romské rodině, rovněž v Dobromilicích, mě rodina pozvala do domu. Při příchodu jsem se zeptala, jak se rodině daří a přišla následující reakce: „Zlatá svatá Anna.“

Rodina v Dobromilicích uvedla, že ze strany sousedů a místních obyvatel, zažili projevy nepřátelství. Rodina nabyla přesvědčení, že za nesympatie ze stran majoritních sousedů

může jejich barva pleti. Z důvodu délky a nepřesné interpretace přepisují doslovně celý rozhovor. Tučným písmem jsou označeny mnou kladené otázky:

- „A tady to je taky strašný. Tady vládne rasismus jak sviňa.“

„Jak to myslíte?“

„Starostka je taková mrcha, prostě, ona řekla jasně „cigány vyštvať odsáď všechny pryč.“ A hledá záminky. Oni jsou tady kolik, jestli osm let, ale ještě jsme se tady vůbec nezapojili, vůbec. No, ti lidi nás neberou prostě, prostě vůbec, cizí lidi. Protože tady jsou to dvě tři rodinky a cizince neberou.“

„Neberou, hm.“

„Aj ty děcka, třeba ve škole jim nadávají třeba do cigánů nebo tak.“

„Takže chápu dobře, že ty vztahy tady jsou problémové.“

„Třeba v Prostějově si vám jako cigánů nikdo nevšimne, že, ale tady, no, to není dobrý.“

„Vesnice. Málo lidí. Každý si všímá ostatních.“

„No ano.“

„A to dělá jen ta paní starostka?“

„No ona má tady ty svoje, tady jich je víc takovejch. No prostě snažijou se ty Cigány odtud vystrnadit. Ona jim to řekla do očí.“

„Opravdu?“

„Prej já se postarám, aby nezůstal ani jeden Cigán. Ale nedělají tady, někdo, že by tady dělal bordel. Ti lidi jsou tady kolikrát horší než ti cigáni.“

„Chápu.“

„Říkám, já jsem projezdil hodně dědin, dělal jsem na hodně dědinách, ale takovou vesnicu jak je tady, za těch 6 let. Tak takovou vesnicu jsem ještě nezažil.“

„To mě mrzí.“

„Příklad sám od sebe. Rodinka a starostka. Oni tady cizí nechcou.“

„Chápu.“

„Jinde to je o něčem jiným, ti lidi jsou k sobě jinde tolerantnější, ale tady toto, to je katastrofa. Ale stejně, s těma lidima tady nikdo nevyjde, dám příklad. Půjdu na pivo. A už po vás hledijou, co tady děláte, už co tu chcete, takový tyto.“

„Vnímáte to jako projevy nepřátelství?“

„No je to, no. Je to. Prostě, nenávist.“

„Nenávist?“

„Jo no. Ty rodinky, co tady jsou, tak to se semklo. No když jsou třeba volby, nám ani nedají volební lístek. Nikdo sem nic nedonesl.“

„To je chyba.“

„Je to sprostý. Kdyby si člověk si šel ztěžovat, no. Teď ta to vyhrála o jeden jediný hlas. Ona byla ze začátku jakž takž, ale teď je s ňou konec.“

Druhá rodina sdělovala svoje zkušenosti, které se týkaly nespravedlivého jednání ze strany majority:

- Zajímal mě názor respondentky na tamní sousedy: „Jo, dobře, nemám problémy, akorát s tím vítáním občanů, že si vybírají lidi.“ Podotkla jsem, že by snad měli pozvat všechny. Žena pokračovala: „Já už jsem to říkala paní z Člověka v tísní, ona tam půjde se mnou, jsem ju poprosila, bylo to údajně v nedělu, teda mně je to jedno, že, ostatní pozvala, žádný starosti. Že by třeba kvůli popelnicím, ale to nic, všechno nám to proplácí sociálka na nouzi, takže žádný problémy tam nejsou. Přišla tátova známá, sousedka, oni mají taky vnouče. Přišla sem a prej, „ty nejseš na vítání občanů?“ Já na ňu vyvalím oči a povídám „ne“.“

TIŠTÍN

V Tištině jsem měla možnost téma vzájemných sousedských vztahů prodiskutovat taktéž se dvěma rodinami.

Respondenti projevili přání k návratu na staré bydliště, ke kolonii U svaté Anny, a to v obou případech:

- „Kde se Vám žilo nejlépe?“, zněla mnou položená otázka. Respondentka uvedla: „U svaté Anny.“ Na otázku po důvodech odpověděla, že život v kolonii byl zkrátka lepší, zejména pak vztahy se sousedy. Více věc nerozváděla
- Podobný názor zastávala i druhá rodina. Na otázku „Jak se Vám tady žije?“, odpověděla rodina následovně: „Ale jo, dobrý, dobrý. Jde to, dře to.“ Věděla jsem, že respondentka dříve žila v kolonii U svaté Anny: „No jo, to jsem byla malá, si to moc nepamatuju. Ale dobrý to tam bylo. Lepší, než tady, no.“

Rodina přiznala, že se konflikt se sousedy vyskytují z důvodu hluku:

- Na moji otázku *Jak se Vám tu žije?* rodina odpověděla následovně: „Ale jo, dobrý. Občas teda, že děláme kravál. My jsme venku, no. Ted', když je hezky, tak chodíme ven. A jestli to se jim nelíbí. Jsme hluční moc.“

Obě rodiny z Tištiny vidí svůj romský původ jako další důvod konfliktů a uvádí, že ze strany sousedů a místních obyvatel tak zažili projevy nepřátelství. Nabyly přesvědčení, že za nesympatie ze stran majoritních sousedů může jejich barva pleti. Z důvodu délky a nepřesné interpretace přepisují doslovně celé rozhovory. Tučným písmem jsou označeny mnou kladené otázky:

- **„A co Vám teda řekli ti sousedi, že jim vadí?“**
 „Asi že jsme cigáni.“
„A jiný důvod?“
 „Ne, neřekli důvod, jinak nevím.“
- **„Jak se Vám tu žije se sousedy? Je tu všechno v pořádku?“**
 „No je to lepší než na začátku, kdy jsme se tu nastěhovali, ted' už je to v pohodě.“
„Na začátku?“
 „No napadali nás.“
„Napadali? Jako slovně?“
 „Slovně a pak ručně stručně nás napadali, tak jsme to museli říct našima rukama.“
„A kdo? Původní obyvatelé? Sousedi a tak?“
 „Jo, sousedi.“
„A už je to v pořádku? Vyříkali jste si to?“
 „Jo vyříkali, ručně.“
„A z čeho plynuly ty problémy?“
 „Říkali, že jsme romáci a ti tady nesmějí bydlet. Tak proto.“
„A ty problémy jste měli se starými nebo spíše s mladými?“
 „No, se starýma, vlastně se všema.“
„I ve škole jste měli problémy?“
 „I tam jsme měli problémy, furt nadávali malýmu, tak jsem tam musel jít si to s nima vyříkat.“
„A ted' už je to v pořádku?“
 „Jo, ted' už jo. Ted' už je to v pohodě tady, nemáme žádné problémy, a kdyby si nezačali, tak je nemáme vůbec.“

ČELECHOVICE NA HANÉ

Poslední z navštívených vesnic, byly Čelechovice na Hané. Rozhovor proběhl se dvěma respondenty z jedné rodiny.

I zde se vyskytlo přání navrátit se zpět k bydlení v kolonii U svaté Anny:

- Po otázce ohledně vztahů se sousedy respondentka uvedla: „Jo, dobrý. Vycházíme spolu. Normální. Všechno v pořádku. Dobrý. Dobře vycházíme. Ale přestěhovala bych se zpátky do té svaté Anny, kdybych mohla.“

I manžel respondentky hodnotí vztahy se sousedy pozitivně:

- „Jo, nemám žádné problémy, nikdo za mnou nepřišel, že by byly nějaké problémy. Sousedi jsou dobrý. Se sousedy je všechno v pořádku.“

SHRNUTÍ

Romové si, dle všeho, uvědomují tlak mezi nimi a svými sousedy. Velmi často, což je zarážející, hovoří o touze vrátit se do kolonie U svaté Anny, odkud byli, úspěšně přemístěni do nových bydlišť. Už jen to čtenáři napovídá, že sousedské vztahy nejspíš nebudou tak idylické, jako ve staré kolonii v Prostějově. Přispívá tomu i fakt, že v mnoha případech vnímají projevy majority jako projevy rasismu, diskriminace či ukřivdění. Minimálně si uvědomují určité nespravedlnosti – př. vítání občánků. Jsou toho názoru, že za tyto konflikty může jejich barva pleti a otázkou zůstává, zda za vznik konfliktů viní i jiné věci, například, dle slov sousedů, nepořádek kolem svých domů, zápachu, apod.

Ve čtyřech případech Romové sami uvedli, že si uvědomují, že majoritě vadí jejich, jak řekli, hlučná povaha, cituji respondenta: „My jsme živí lidi, nebudeme jenom v baráku sedět, my musíme ven. A že jsme hluční, jsme živí.“

Veškeré soužití je o toleranci, o domluvě a o tom, aby si lidé navzájem nebyli lhostejní. Tyto hodnoty musí být projevovány oboustranně. Snažit se o domluvu. Nepřestávat spolu komunikovat, naopak komunikaci rozvíjet a vzájemně se obohacovat.

5.4 Reakce starostů z příslušných obcí

Situaci bydlení Romů v Dobromilicích komentuje starosta Pavel Krnovský: „Všude kolem dělají strašný nepořádek. Dá se říct, že z jakých prostor odešli, takové si pořídili tady“ (Prostějovský deník, Kolonii u sv. Anny město rozpustilo. Jak žijí Romové dál?, 2012, online). Skutečnost byla tak vážná, že dokonce donutila místní obyvatele sepsat proti romským přistěhovalcům petici (Prostějovský deník, Kolonii u sv. Anny město rozpustilo. Jak žijí Romové dál?, 2012, online).

Podobný problém se vyskytl i v Kostelci na Hané. K situaci se vyjadřuje starosta Vladimír Procházka: „Už dlouho máme s Romy přestěhovanými z kolonie od svaté Anny veliké problémy. Obyvatelé si na obci stále častěji stěžují na krádeže, hluk a zápach. Starosti nám dělají také romské děti. Nechodí do školy, perou se se spolužáky a nedbají o hygienu,“ řekl pro Prostějovský deník (Prostějovský deník, Kolonii u sv. Anny město rozpustilo. Jak žijí Romové dál?, 2012, online). Ve Studenci, jenž spadá pod Čelechovice na Hané, stav komentuje starostka Čelechovic, Jarmila Stawaritschová: "Situace je tam dost neúnosná, protože tam žije stále více lidí. Původně šlo o čtyři rodiny od Svaté Anny o pětatřiceti lidech. Dnes jich tam je sedmdesát“ (iDNES, Prostějov vystěhoval romské ghetto do okolí, tam teď řeší problémy, 2012, online).

Právě s paní Jarmilou Stawaritschovou, starostkou obce Čelechovice na Hané, jsem uskutečnila rozhovor, který proběhl dne 12. 6. 2013, v obci Čelechovice na Hané, přímo v kanceláři paní starostky.

Ve vzájemné debatě jsem se dozvěděla mnoho zajímavých věcí, které mi pomohli vytvořit si závěry z celé mé práce.

Vyhrocenou atmosféru v obci má na svědomí problematické soužití Romů (zejména přistěhovaných Romů z Prostějova od Svaté Anny) a majority (jakožto „starousedlíků“), které s sebou nese řadu problémů a dalších těžkostí, o nichž se starostka v rozhovoru rozhovořila.

Paní Stawaritschová mi poskytla náhled na problematiku předsudků, ale i na již zmíněné projevy nepřátelství majority vůči Romům.

Celý rozhovor je uveden v seznamu příloh.

Zajímala jsem se o to, jak vnímá vztahy mezi Romy a místním, majoritním obyvatelstvem. Hned na začátek mě paní Stawaritschová upozornila, že jsou tu dvě skupiny Romů – starousedlíci, které považuje za bezproblémové občany a pak druhá

skupina, Romové ze svaté Anny, se kterou, bohužel, přišla řada stále se dokola opakujících těžkostí – hluk, nepořádek a odpadky poházené kolem domu, neustále přetékající žumpa, pobíhající psi, nedostatečná hygiena, krádeže, pálení odpadků a další. O vzájemných sousedských vztazích hovořila velmi negativně. Podle starostky jsou sice vztahy mezi skupinami vyhrocené, ale standardně se drží na určité „lajně“.

Na moji otázku, zda by pomohlo rodiny rozdělit, reagovala přitakáním. Dle jejího názoru by rozdělení rodinám velmi prospělo a vyřešilo by to řadu dílčích problémů. Každý by se sám staral o svůj majetek a reguloval by se tak například nepořádek kolem domů.

Realizace domobrany je, dle mého názoru, natolik znepokojující téma, že jsem na něj navázala v hovoru i s paní starostkou. Zajímalo mě, jaký má na domobranu názor a zda by mohla pomoci i v jejich obci. Možnost domobrany Paní starostka nezavrhovala. Dle jejích slov menšina ztrácí základní návyky a dělá si doslova, co chce. Domobrana tak může být logickým důsledkem napjaté situace v obci.

Dlouze jsme diskutovaly o možnosti odlišného myšlení majority a minority, zda je například možné, že jsou tyto dvě skupiny v životním stylu, návycích a postojích natolik odlišné, že i požadavky okolí oba tábory interpretují jiným způsobem. Situace bohužel nasvědčuje tomu, že rodinám nedochází důležitost jejich povinností a problémů, které by měli akutně řešit. Dle jejího názoru tomu tak skutečně je. Faktem ale zůstává, že se každý občan musí starat o svůj majetek a měl by přispívat k všeobecnému blahu. Je logické, že krádeže, splašky na chodníku, ani rabování zahrádek přijetí rodin nepodpoří, naopak.

Nakonec jsme se bavily o výsledku práce, kterou v těchto lokalitách odvádí terénní pracovník z organizace Člověk v tísni, kterého si paní starostka velmi pochvalovala. Dle její zkušenosti se jí, po zásahu této organizace, s Romy komunikovalo daleko lépe a došlo k lepšímu vzájemnému pochopení. Toto tvrzení podpořilo moji hlavní myšlenku, kterou rozvádím v závěru mé práce.

5.5 Reakce města Prostějov na vzniklou situaci

Bývalý místostarosta Prostějova, Mgr. Alois Mačák, dnes zastupitel města Prostějov, se od problému rozhodně distancovat nechce, když tvrdí: „O problémech nás informovaly obce Hruška a Studenec. Oběma jsme se snažili pomoci a vyjít jim vstříc. Romským rodinám, které tam žijí, jsme se prostřednictvím pracovníků prostějovské

domovní správy snažili vysvětlit, jak se mají o nemovitosti starat“ (Prostějovský deník, Kolonii u sv. Anny město rozpustilo. Jak žijí Romové dál?, 2012, online). Následně dodává, že rozpuštění kolonie U svaté Anny bylo nejlepší řešení“ (Prostějovský deník, Kolonii u sv. Anny město rozpustilo. Jak žijí Romové dál?, 2012, online). Paní Alena Rašková, bývalá zastupitelka města Prostějov, dnes ve funkci náměstkyně primátora, popírá záměr města Prostějov, jehož cílem mělo být přenesení problémů prostějovského ghetta U staré Anny na okolní vesnice (iDNES, Prostějov vystěhoval romské ghetto do okolí, tam teď řeší problémy, 2012, online). K tématu se vyjádřila následovně: "V té době se nám to jevilo jako nejlepší řešení a dělali jsme to s nejlepším přesvědčením. Mysleli jsme si, když každou rodinu přestěhujeme jinam, že se začlení do obce. Nenapadlo nás, co udělají vzápětí, že se nastěhují jedni příbuzní, druzí příbuzní a vznikne malé ghetto" (iDNES, Prostějov vystěhoval romské ghetto do okolí, tam teď řeší problémy, 2012, online).

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo zjistit, jaké jsou nynější vzájemné vztahy mezi majoritou a romskými rodinami, jež se účastnily projektu *Postupná asanace kolonie U svaté Anny*. Vztahy jsem zmapovala v místech, do kterých byly rodiny asanovány, celou situaci jsem popsala z různých úhlů – uvedla jsem informace z tisku, poté i citace z osobních rozhovorů, které jsem měla možnost provést. Šlo o zkušenosti a názory, které se vázaly k tématu vzájemných vztahů mezi těmito dvěma skupinami – respondenti byly ze strany majority, sousedící s přestěhovanými romskými rodinami, tak ze strany minority – konkrétně rodin, které se zúčastnily projektu asanace. Tímto způsobem jsem naplnila cíl práce.

Velká většina dotazovaných Romů svoji situaci vnímá tristně. Často hovoří o návratu do svaté Anny, hovoří o projevech nepřátelství, rasismu, atd. Přesídlené rodiny se příliš nevčlenily, ať už kvůli předsudkům na jedné straně, tak kvůli některým návykům, které si rodiny nesly z kolonie U svaté Anny. Lidé z obcí se mnohdy proti nově přistěhovaným rodinám semkli, dokonce byla v jedné obci vytvořena domobrana.

Romské rodiny si svoje problémy přinesly s sebou do nových obcí, a proto není divu, že je majorita nepřijímá, naopak, staví se k nim negativně. Uvedu příklad: komu ze sousedů by se líbilo stále cítit přetékanou žumpu?

Projekt z části vyřešil problematiku bydlení, ovšem vztahy tím nezlepšil, ba naopak. Opravdu téměř neexistuje vesnice, do které byli Romové ze svaté Anny přemístěni, z níž bych neslyšela negativní ohlas.

Ráda bych řekla pár slov o problematice vnímání projevů nepřátelství, jež v průběhu práce vyplouvala na povrch. Romové, jak se zdá, problémy, které s nimi majorita má, nechápu a zmiňují se o rasismu, nepřátelství, a to z důvodu jejich romskému původu, dále pak o zášti nebo i nepochopení kvůli živějšímu a hlučnějšímu stylu života. Bylo by, dle mého názoru, příhodné, uskutečnit výzkum zaměřený pouze na tuto oblast, zajímat se o důvody projevů nepřátelství – zda je Romové chápou pouze jako projev rasismu nebo zda jsou si vědomi toho, kde, dle majority, tkví hlavní problém (což je nevhodné chování – nepořádek, hluk, atd.).

Nicméně, špatné sousedské vztahy panují primárně mezi Romy, přistěhovanými ze svaté Anny, se starousedlíky problémy nejsou – můžeme vidět na příkladu domobrany, do které se zapojují starousedlí Romové nebo i dle slov starostky Čelechovic na Hané. Zde bych se vrátila k otázce „předsudků“ – jak jsem se dozvěděla

z úst paní starostky, tak občanům Studence nevadí, že mají za sousedy Romy, nevadí jim barva kůže (podotýkám a své tvrzení opírám o fakt, že se starousedlími Romy problémy ve vztazích nejsou. Dále mohu uvést příklad pana Červenobrady, taktéž romského starousedlíka, který se ochotně zapojuje do činnosti domobrany.). Problém nastává s novými přistěhovalci, s hlukem, nepořádkem, atd.

Další věc, která vykryštovala v průběhu realizace případové studie, je touha dotazovaných romských rodin vrátit se zpět do Prostějova, ke svaté Anně. Je to jev, který je zarážející a z mého pohledu nevrhá na projekt příliš dobré světlo.

V závěru mé práce bych ráda ocitovala pana Mgr. Jaroslava Šotolu, Ph.D., který v internetovém časopise studentů katedry sociologie, andragogiky a kulturní antropologie, odpovídal na otázku „co je divného na pojmu integrování Romové“. Pan doktor odpověděl následovně: „Je hrozný! Je sice běžně užívaný, zvláště na Slovensku je branný jako pochvala. To je ale to, co mě také trklo. Je to přece jasný výraz mocenské asymetrie mezi Romy a neromy. Jaké by to bylo, kdyby Romové hodnotili naši míru integrovanosti, třeba ve smyslu, jestli jsme k něčemu použitelní.“ Dále vybízí k větší citlivosti k obecně používaným pojmům (Kapsa, Jaroslav Šotola o etnografickém výzkumu Romů na Slovensku, 2015, online).

Podotýkám, že tvrzení primárně nesouvisí s tématem mé bakalářské práce, ale bylo mi natolik blízké, že bych na něj ráda navázala a nakonec řekla pár obecných věcí. Obě skupiny, jak majorita, tak romské etnikum, disponuje nějakými, pro ně, typickými dovednostmi či vlastnostmi, jak pozitivními, tak i negativními. Je jen na nás všech, zda projevíme zájem o jinou kulturu, která tu žije s námi. Máme se od ní mnohému co učit, a naopak. Upustíme od pouhého hodnocení míry integrovanosti, budme vnímavější. Zájem ovšem musí být oboustranný. Většinová společnost by neměla být v pozici hodnotitelů, ale partnerů.

Jsem přesvědčená, že tento hodnotící prvek Romové vnímají negativně a v mnohých případech tak končí jakákoliv jejich chuť vyhovět požadavkům většinové společnosti – například přizpůsobovat se v oblasti bydlení.

Projekt naplnil určité cíle – zrušil kolonii U svaté Anny a tím pádem i problémy s kolonií spojené, které jsem již popsala, dále přemístil rodiny do nových míst. Ovšem (dovoluji si použít slovo špatné) návyky některých rodin se tím nevyřešily, pouze se přesunuly na místa jiná a dokonce vznikly i nové problémy, do nichž můžeme řadit právě špatné vztahy se sousedy. Použila bych tvrzení pana Pavla Krnovského pro Prostějovský deník, starosty Dobromilic, který uvedl, že z jakých bytových podmínek

Romové odešli, ty samé si pořídili na nových místech. Je to logické, zvykneme-li si na určitý standard, bude nám připadat zcela normální přizpůsobit jemu i nové místo. Zde je, dle mého názoru, místo pro sociálního pracovníka, který rodinám pomůže sžít se lépe s novým prostředím a s požadavky, které na nově příchozího prostředí klade. Měl by pomoci rodině překonat špatné návyky pro blaho jich samých, tak i jejich nových sousedů. Projekt nebyl, dle mého názoru, tímto způsobem plně dotažen do konce.

Ukázku sociální práce s Romským etnikem popisuje odborný časopis Sociální práce následovně: „Dlouhodobá cílená sociální práce obnáší neřešit problémy za klienty, ale společně s nimi. Místní komunita je uzavřená, nemá povědomí o realitě, o tom, co se děje ve světě. Je to těžké, ale snažíme se přispět, aby se dokázali ve společnosti orientovat samostatněji“ (Pavel Bajer, 2002, str. 6). Tak se vyjádřili streetworkeri z komunitního centra, pracující s Romskou komunitou z Matiční ulice.

Nakonec bych dodala pár slov o využitelnosti práce. Závěry mohou inspirovat či, dovoluji si použít slovo – poučit – realizátory výše zmíněného projektu, či podobně zaměřených projektů. Přestěhování je „pouze“ začátek dlouhé cesty pochopení dvou skupin, které k sobě mají tak blízko, ale zároveň tak daleko.

SEZNAM LITERATURY

Internetové zdroje:

- Demontrace ve Šluknovsku [online 6. 10. 2013], dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/sluknov-zitra-zazije-dve-demontrace>
- Důvody demonstrací ve Šluknovsku [online 6. 10. 2013], dostupné z: <http://wiki.aktualne.centrum.cz/protiromske-demontrace/>
- Obce, které řeší problémy s přistěhovanými Romy ze svaté Anny [online 14. 5. 2012], dostupný z: http://olomouc.idnes.cz/prostejov-vystehoval-romske-ghetto-do-okoli-tam-ted-resi-problemy-1dl-/olomouc-zpravy.aspx?c=A110901_1644495_olomouc-zpravy_stk
- Protiromské demonstrace [online 6. 10. 2013], dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/na-protiromske-pochody-v-osmi-mestech-prislo-zhruba-1500-lidi/975707>
- Průzkum agentury STEM pro rok 2007 na téma vztahu Čechů a Romů [online 26. 9. 2013], dostupné z: <http://www.stem.cz/clanek/1309>
- Průzkum agentury STEM pro rok 2010 na téma vztahu Čechů a Romů [online 26. 9. 2013], dostupné z: <http://www.stem.cz/clanek/1943>
- Průzkum vztahů Čechů k národnostním menšinám prováděných CVVM pro rok 2012 [online 26. 9. 2013], dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/172137-cesi-maji-nejradeji-slovaky-vztah-k-romum-se-stale-zhorsuje/>
- Průzkum vztahů Čechů k národnostním menšinám prováděných CVVM pro rok 2013 [online 26. 9. 2013], dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/cvvm-nejvic-sympaticti-jsou-cechum-slovaci-nejmene-romove>
- Rozhovor s Mgr. Aloisem Mačákem [online 15. 5. 2012], dostupný z: <http://www.mestopv.cz/cz/aktuality/rozhovor-o-byvale-kolonii-u-svate-anny.html>

- Příspěvek Mgr. Aloise Mačáka [online 15. 5. 2012], dostupný z: http://prostejovsky.denik.cz/zpravy_region/romovepv20080219.html
- Příspěvek paní Aleny Raškové [online 15. 5. 2012], dostupný z: http://olomouc.idnes.cz/prostejov-vystehoval-romske-ghetto-do-okoli-tam-ted-resi-problemy-1dl-/olomouc-zpravy.aspx?c=A110901_1644495_olomouc-zpravy_stk
- Příspěvek starosty Dobromilic Pavla Krnovského [online 15. 5. 2012], dostupný z: http://prostejovsky.denik.cz/zpravy_region/romovepv20080219.html
- Příspěvek starosty Kostelce na Hané Vladimíra Procházky [online 15. 5. 2012], dostupný z: http://prostejovsky.denik.cz/zpravy_region/romovepv20080219.html
- Příspěvek Milana Václavíka [online 15. 5. 2012], dostupný z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/domobrana-v-dobromilicich-zatim-spise-rozdava-letaky>
- Příspěvek starostky Studence Jarmily Stawaritschové [online 15. 5. 2012], dostupný z: http://olomouc.idnes.cz/prostejov-vystehoval-romske-ghetto-do-okoli-tam-ted-resi-problemy-1dl-/olomouc-zpravy.aspx?c=A110901_1644495_olomouc-zpravy_stk
- Rozhovor s panem doktorem Jaroslavem Šotolou [online 6. 3. 2015], dostupný z: <http://tvojekapsa.cz/jaroslav-sotola-o-etnografickem-vyzkumu-romu-na-slovensku/>
- Situace Romů ve Studenci [online 7. 6. 2013], dostupný z: http://prostejovsky.denik.cz/zpravy_region/co-se-deje-ve-studenci-budou-mit-nove-lampy-ale.html
- Vznik domobrany v Dobromilicích na Prostějovsku [online 6. 6. 2013], dostupný z: http://olomouc.idnes.cz/problemy-s-romy-v-dobromilicich-resi-hlidky-domobrany-ppm-/olomouc-zpravy.aspx?c=A120910_1827098_olomouc-zpravy_stk
- Vztahy mezi majoritou a minoritou ve Studenci, napětí mezi skupinami [online 6. 6. 2013], dostupný z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/ve-studenci-roste-napeti-kvuli-mistnim-romum>

Knižní zdroje:

- Davidová, E. (1995). Cesty Romů 1945 - 1990. Olomouc: Vydavatelství University Palackého.
- Frištenská, H. Víšek, P. (2002). O Romech, na co jste se chtěli zeptat. Manuál pro obce. Praha: VCVS.
- Hayes, N. (1993). Principles of Social Psychology. Erlbaum (UK): Taylor & Francis.
- Horváthová, J. (1998). Základní informace o dějinách a kultuře Romů. MŠMT.
- Horváthová, J. (2002). Kapitoly z dějin Romů. Vydala společnost Člověk v tísni, o.p.s. v nakladatelství Lidové noviny.
- Kolektiv autorů Muzea romské kultury. (1999). Romové, tradice a současnost. Brno: SVAN a Moravské zemské muzeum.
- Miovský, M. (2006). Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Navrátil, P. (2003). Romové v české společnosti. Praha: Portál.
- Nečas, C. (1999). Romové v České republice včera a dnes. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Romové – reflexe problému. (1997). Soubor textů k romské problematice. Praha: SOFIS ve spolupráci s vydavatelstvím PASTELKA.
- Říčan, P. (1998). S Romy žít budeme, jde o to jak. Praha: Portál.
- Samková, K. A. (2011). Romská otázka. Praha: Blinkr.
- Socioklub. (1999). Romové v České republice. Praha: Sociopress.
- Socioklub. (2000). Romové, bydlení, soužití. Praha: Sociopress.
- Socioklub. (2002). Romové ve městě. Praha: Sociopress.

Ostatní zdroje:

- Domovní správa Prostějov, s.r.o., Sdělení č. 201
- Světový romský festival Khamoro 2002 - účast v panelové diskusi „Romové a bydlení“, Praha 24. 5. 2002
- Bajer, P. (2002). Romové chtějí z Matiční pryč. Sociální práce č. 2.

SEZNAM PŘÍLOH

Rozhovor se starostkou obce Čelechovice na Hané

Rozhovor proběhl dne 12. 6. 2013 v obci Čelechovice na Hané, v kanceláři paní starostky Jarmily Stawaritschové. Tučnou kurzívou označuji mnou kladené otázky, jedná se o doslovný přepis rozhovoru.

„Paní starostko, jak vnímáte vzájemné vztahy místních Romů ze Studence a majoritního obyvatelstva?“

„Hned na začátek je podstatné zmínit, že tu máme Romy, kteří se počítají mezi starousedlíky. Pak tu máme početnou romskou skupinu ve Studenci, což jsou Romové z bývalé kolonie U svaté Anny. K nám se nastěhovaly čtyři rodiny, kdy jim údajně město Prostějov koupilo dům ve Studenci. Je potřeba říct, že ty rodiny, co nežijí v té početné skupině - já jim budu říkat starousedlíci, abychom to nějakým způsobem odlišili, - tak to jsou lidé, kteří jsou na dědině vnímáni úplně jako bezproblémoví občané. Samozřejmě, že sem tam to někde občas může zaskřípat, ale toto bych vůbec neřešila. Zkrátka máme tady rodiny, jsou to slušné rodiny, starají se o svoje majetky, o rodinu, bezproblémové rodiny. Měla jsem tu zaměstnaného Roma ze starousedlíků – nebyl absolutně problém. Problém samozřejmě je v tom Studenci, kde z původních čtyř rodin žije v tom baráku nyní zřejmě až sedmdesát lidí. Nikdo neví přesně, jak to vlastně je. Ty původní rodiny se samozřejmě rozrostly. Takže když tam tolik lidí bydlí v jednom domě, tak to tam podle toho i vypadá. Je tam spousta dětí, děckám chybí základní hygienické návyky.

Ty rodiny využívají celé prostranství před svým domem. Dům je jakoby v centru obce nad kapličkou, Studenec je maličký a lidé, kteří bydlí nejbliže, tím jaksí trpí. Velice negativně to asi vnímají staří lidé, kteří jsou celý den doma. A ty vztahy, bych řekla, že v dnešní době, a nejen dneska, jsou se sousedy, v bezprostředním okolí, dosti vyhrocené. Problémy se stále opakují:

- Neustále šílený nepořádek kolem domu.*
- Popelnice tam skoro nejsou, takže odpadky se povalují na veřejném prostranství.*
- Je tam spousta pobíhajících psů. Teď se to trošičku možná zmírnilo. Jednu dobu tam byli tak tři, čtyři psi, kteří věčně pobíhali na volno po vesnici, o kterých*

samozřejmě tvrdí, že nejsou jejich. Psi jednu dobu napadali lidi, projíždějící kolem na kolech. Stalo se, že se člověku zakousli do nohy.

- *Jak se rozjaří, začne další problém – hluk. Samozřejmě, když jich je tam tolik, začnou prodlévat na tom veřejném prostranství. Jsou velmi temperamentní, hluční asi sami o sobě, takže v tom nejbližším okolí je to vnímáno velmi negativně.*
- *Další, opakující se problém, je věčně přetékající žumpa, co mají ve dvoře. Teče to přes dvůr a čůrkem až na místní komunikaci. Je z toho zápach v celé dědině.*
- *Pálení odpadků. Jakmile začnou pálit, je z toho zápach, jelikož na tu hromadu hází cokoliv.*
- *Dělají nepořádek i po dědině. Jak jdou v nějaké větší skupině třeba na autobus nebo do obchodu, tak je za nimi skutečně cestička z odpadků až k baráku.*
- *Sousedským vztahům nepřispívají ani drobné krádeže, které se tu dějí. Například železo. Je to tak čtrnáct dní, když jsem je osobně honila, když jsem je nachytala. A taky ještě rabují zahrádky.*
- *Další problém je v tom, že ve Studenci bydlí lidé, co tam nemají co dělat. Takže ty hygienické podmínky pro tolik lidí jsou nedostačující. Vypadá to tam jako na minovém poli. K tomu exkrementy od psů, odpadky, děti si v tom hrají.*
- *Vztahy komplikují například i „maloši“, kteří se občas baví tím, že hází kameny po projíždějících autech.*

Není možné, aby si toto dovovali. Po této stránce si myslím, že nikdo z nás není rasista, když se po nich chce to, co se běžně žádá po všech lidech. Problém není v tom, zda jste Rom či nerom, problém je v tom, jak se chováte. Myslím, že takhle to vnímají i lidé ve Studenci – nemají problém s tím, že jsou to Romové, ale s jejich chováním. Chceme jen, aby měli kolem chalupy hezky, čisto a aby odpadky nebyly roztahané po celé dědině, aby neznečišťovali veřejné prostranství. Bohužel jsou to problémy, které se řeší pořád dokola a se kterými snad nikdo nepohne.

Tyto problémy velmi často prezentují média. Informace jsou sice pravdivé, média se takového vděčného tématu rády chytanou, což mi trošku vadí, jelikož z tématu dělají senzaci. Studenec je tímto hodně negativně proslavený, bohužel. Musím ale říct, že nenapsali nic, co by nebyla pravda.“

„Máte pocit, že se ty vztahy vyhrocuji?“

„Nemyslím si. Jedna početná, problémová rodina tu už nebydlí, odstěhovala se. Řekla bych, že se to tak standardně drží na nějaké lajně. Ani lepší, ani horší, takový mám z toho pocit. Pořád dokola se opakují ty samé problémy.“

Malinké postupy k lepšímu tam jsou, máme tu terénního pracovníka z organizace Člověk v tísni, který nám pomáhá nějakým způsobem tu situaci zvládat.

Myslím, že sami ti Romové, v tom jednom domě, když jsem s nimi mluvila, vnímají svoji situaci špatně.

„Myslíte, že by pomohlo rodinky rozdělit?“

„Určitě, rozhodně. Já jsem přesvědčená o tom, že kdyby žila každá rodina zvlášť, to jsou početné rodiny samy o sobě, ale kdyby žili zvlášť, každá rodina měla svoje a musela se o to starat, tak si myslím, že by to určitě pomohlo.“

„V Dobromilicích už dokonce řeší situaci přes domobranu. Co na to říkáte?“

„Ano, a je možné, že je to jen otázka času, dle toho, jak se tu budou chovat, než tady něco podobného nastane. Po pravdě se toho děším, nechci, aby to odnesli nevinní lidé či děti. Na druhou stranu mi hrozně vadí, když nás někdo nařkne z toho, že jsme rasisti. Není to pravda. Tady si menšina dělá, co chce, pomalu ztrácí základní návyky, jako je chození do školy, do práce.“

„Mám na vás zásadní otázku – čerpala jsem z výzkumu, který se ptal majority, co jí vadí na Romech. Majorita odpovídala vesměs to, o čem jste mluvila vy. Romové, naopak, jako hlavní problém viděli projevy nepřátelství ze strany majority. Možná je to můj subjektivní dojem, ale zdá se mi, že úplně nechápou, „co se po nich chce“. Že mají tak odlišný životní styl, že tomu prostě nerozumí. Zní to zvláště, ale napadlo mě, zda nejsou přesvědčeni o tom, že fungují bezproblémově a o majoritě si naopak myslí, že je na ně zlá, když po nich něco chce - například to, aby si uklidili.“

„Ano, je to přesně, jak to říkáte, já to vnímám stejně. Ze začátku jsem si myslela, že když k nim promluví na rovinu, řeknu, co po nich žádám, takže to nějakým způsobem bude fungovat. Nefunguje to. Mě už dochází trpělivost. A oni Vám řeknou: „Vám vadí každá hloupost.“ Například u toho pálení odpadků – řeknou, že ale bílí pálí taky. Ale je rozdíl, zda pálím suchou trávu nebo pneumatiky. Viděla jsem to, to jsou opravdu černé dýmy.“

Bohužel, mám takový pocit, že je ve státě tendence, že je špatně, když někdo řekne něco proti Romům, ale to přece není špatně. Přece není normální, aby někomu přetékala žumpa. Vždyť tu hrozilo riziko nákazy žloutenkou a to je tady z té špíny. Nedělají se rozdíly, věnujeme se všem stejně, oni nejsou nijak diskriminováni, ba naopak, mají výhody.

Občas dojde k nějakému střetu – jde jich třeba banda do sokolovny na hřiště. My je nechceme vyhánět, ať si tam jsou, ať si děti hrají na hřišti, které je pro to určené. Jenomže, bohužel, správce sokolovny pak přijde a říká, že jsou vyrvané a poházené dekly od kanálu, pod schody nepořádek. Proto je tam neradi vidíme. A oni to nepochopí. A v momentě, kdy jim to začneme vytýkat, řeknou „co vy bílí po nás furt chcete? Vždyť mi nic neděláme.“ Nechápu to.“

„Tady je, myslím, problém, že na Vás bylo uvaleno příliš problémů k řešení. Myslím, že zde je potřeba systematická sociální práce, která by měla tuto problematickou skupinu edukovat ve více směrech. Ne, abyste vy, jako obec, jste jen řešili následky. Je to pak zamotaný kruh. Mám obavy, že není ve vašich silách situaci nějak dlouhodobě napravovat?“

„Člověk v tísní tam odvádí práci a beru to jako obrovskou pomoc. Oni k nim mají jiný vztah, pro ně to jsou klienti. Mám opravdu pocit, že se mi s nimi komunikovalo lépe jednu dobu. Stejně si obecně myslím, že už svoji šanci promarnili.“

„A ještě poslední otázka – bojí se místní obyvatelé chodit do té lokality?“

„No, vím, že se bojí kvůli psům. Pak i kvůli těm kamenům, co děcka hází po autech, ale napadení, jako takového, ne. Je tady třeba paní, která k nim chodí řešit problémy, ta se teda nebojí vůbec, vždy si vyžádá nějakého dospělého. Jakousi cestičku si k sobě našli. Ale skřípe to tam.“